

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

ปริญญา

การจัดการทรัพยากร

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ
จังหวัดชุมพร

Evaluation of Community-Based Ecotourism Management at Klong Rua
Village, Chumphon Province

นามผู้วิจัย นางสาวรัชนีวรรณ แซ่มโซติ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ปัสดี ประสมสินธ์, Dr.rer.nat.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภวรรณ สุวานะกาญจน์ พงษ์เขียว, Ph.D.)

ประธานสาขาวิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวรรณา ประณีตวตกุล, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

สืบสินธุ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

Evaluation of Community-Based Ecotourism Management at Klong Rua Village,
Chumphon Province

โดย

นางสาวรัชชนิวรรณ แซ่มไซติ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

พ.ศ.2554

รชนีวรรณ แซ่มไซติ 2554: การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้าน
คลองเรือ จังหวัดชุมพร ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร) สาขาการจัดการ
ทรัพยากร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
รองศาสตราจารย์ปัสลี ประสมสินธุ์, Dr.rer.nat. 129 หน้า

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน กำหนดตัวชี้วัดและ
ประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร โดยใช้แบบสอบถาม
ประกอบการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลสมาชิกในชุมชนหมู่บ้านคลองเรือจำนวน 89 ครัวเรือน การสัมภาษณ์เชิงลึก
คณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่าน เพื่อคัดเลือก
ตัวชี้วัดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่ผู้วิจัยกำหนดตัวชี้วัดเบื้องต้นภายใต้องค์ประกอบหลัก
4 ด้าน ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและค่าถ่วงน้ำหนักตั้งแต่ 1 ถึง 5 ที่มีความสำคัญน้อยที่สุด
ถึงมากที่สุด ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และประเมินผล
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักที่กำหนดคะแนนตัวชี้วัดจาก 0 ถึง 5 ที่บอกถึงผลการ
จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับต่ำสุดถึงสูงสุด ตามลำดับ

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนหมู่บ้านคลองเรือส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพ
หลักคือ เกษตรกรรม และมีอาชีพรองที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 100.0 และ 62.9
ตามลำดับ มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักระหว่าง 100,001-200,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี สมาชิกใน
ชุมชนร้อยละ 100.0 มีความต้องการที่จะให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเกิดขึ้นต่อไปและต้องการที่จะเข้า
มามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 95.5 ส่วนผลการศึกษาเกี่ยวกับตัวชี้วัดการ
จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 4 องค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ค่าถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยมากที่สุด คือ
องค์ประกอบด้านการจัดการ ได้แก่ ตัวชี้วัดในเรื่องมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่าง
ยั่งยืน องค์ประกอบด้านพื้นที่ ได้แก่ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับสภาพธรรมชาติ, ระบบนิเวศของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์
เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวนหรือมีการดัดแปลงโดยมนุษย์น้อยที่สุด องค์ประกอบด้านกิจกรรม ได้แก่ ตัวชี้วัด
เกี่ยวกับกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการมี
ระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ผลการประเมินการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าคะแนนเท่ากับ 4.18

Ratchaneewan Chamchote 2011: Evaluation of Community-based Ecotourism Management at Klong Rua Village, Chumphon Province. Master of Science (Resource Management), Major Field: Resource Management, Interdisciplinary Graduated Program. Thesis Advisor: Associate Professor Patsi Prasomsin, Dr.rer.nat. 129 pages.

The objectives of this study were to study the economic and social conditions, determine indicators and evaluate the community-based ecotourism management at Klong Rua Village, Chumphon Province with questionnaire survey of 89 households, in-dept interviews of the members of Klong Rua community-based ecotourism committee, and 10 resource persons were employed, as ecotourism management experts in the study. The researcher first determined preliminary indicators from the four components of community-based concept for ecotourism management. The weighting scores of indicators were ranked from 1 to 5, the lowest importance to the highest. The indicators and their weighting scores were then evaluated and revised by 10 resource persons. The data were analyzed using descriptive statistics in terms of percentage and arithmetic mean. The weighting score method was applied to evaluate the community-based ecotourism management. The rating score of each indicator was given from 0 to 5, the lowest effectiveness of ecotourism management to the highest.

The study found that the educational level of the most members of Klong Rua Village was at elementary education. Agriculture was their main occupation while ecotourism was minor occupation with the proportion of 100.0 and 62.9 percent respectively. The average annual household income was ranked from 100,001 to 200,000 baht. The members of Klong Rua Village intend to participate in and have concern with ecotourism management. Concerning indicators for evaluating the community-based ecotourism management, the highest score indicators from four components of community-based concept for ecotourism management at Klong Rua Village, Chumphon Province were selected as follows: sustainable use of natural resources and environment, maintenance natural and unique characteristics of site, avoidance of activities disturbing natural resources and environment, and allocation of benefits to community members. The evaluation found the overall of community-based ecotourism management of Klong Rua Village was high with the evaluation score of 4.18.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร.ปัสลี ประสมสินธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภวรรณ สุวานะกาญจน์ พงษ์เขียว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และรองศาสตราจารย์สยาม อรุณศิริ มรกต ผู้ทรงคุณวุฒิบัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา และคำแนะนำตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ความสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 10 ท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยและให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณคณะทำงานหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ที่อำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าพื้นที่หมู่บ้านคลองเรือและสมาชิกหมู่บ้านคลองเรือทุกคนที่กรุณาให้ผู้วิจัยสามารถเข้าไปในพื้นที่เพื่อศึกษาในครั้งนี้ ขอขอบคุณนางสาว จินตนา สังข์ขาว ที่ร่วมลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลในหมู่บ้านด้วยกัน รวมทั้งคำปรึกษาและคำแนะนำดีๆ ที่มีให้น้องคนนี้ ขอขอบคุณครอบครัวเข้มโชติ เพื่อนๆ ที่ให้ความช่วยเหลือในช่วงของการศึกษาและการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้เขียนตำรา เอกสารบทความต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้

รัชนิวรรณ เข้มโชติ

กุมภาพันธ์ 2554

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	6
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	26
กรอบแนวคิดในการวิจัย	26
เครื่องมือที่ใช้ศึกษา	28
วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	28
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	30
พื้นที่ศึกษา	35
บทที่ 4 ผลการศึกษา	39
สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร	39
การกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	48
การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร	55
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	98
สรุป	98
ข้อเสนอแนะ	101

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

เอกสารและสิ่งอ้างอิง	103
ภาคผนวก	107
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่านในการให้คำแนะนำ แต่ละตัวชี้วัด	108
ภาคผนวก ข แบบประเมินตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	112
ภาคผนวก ค แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ประชากรหมู่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร	118
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	129

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกภายในชุมชน	40
2	ความต้องการของชุมชนในหมู่บ้านคลองเรือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	43
3	ระดับความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	46
4	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านการจัดการ	49
5	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านพื้นที่	51
6	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านกิจกรรม	52
7	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านการมีส่วนร่วม	53
8	ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของตัวชี้วัดต่างๆ ที่บ่งชี้ถึงการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตามลำดับความสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ	59
9	ระดับความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนต่อตัวชี้วัดด้านการจัดการ	64
10	ระดับความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนต่อตัวชี้วัดด้านพื้นที่	71

สารบัญตาราง (ต่อ)

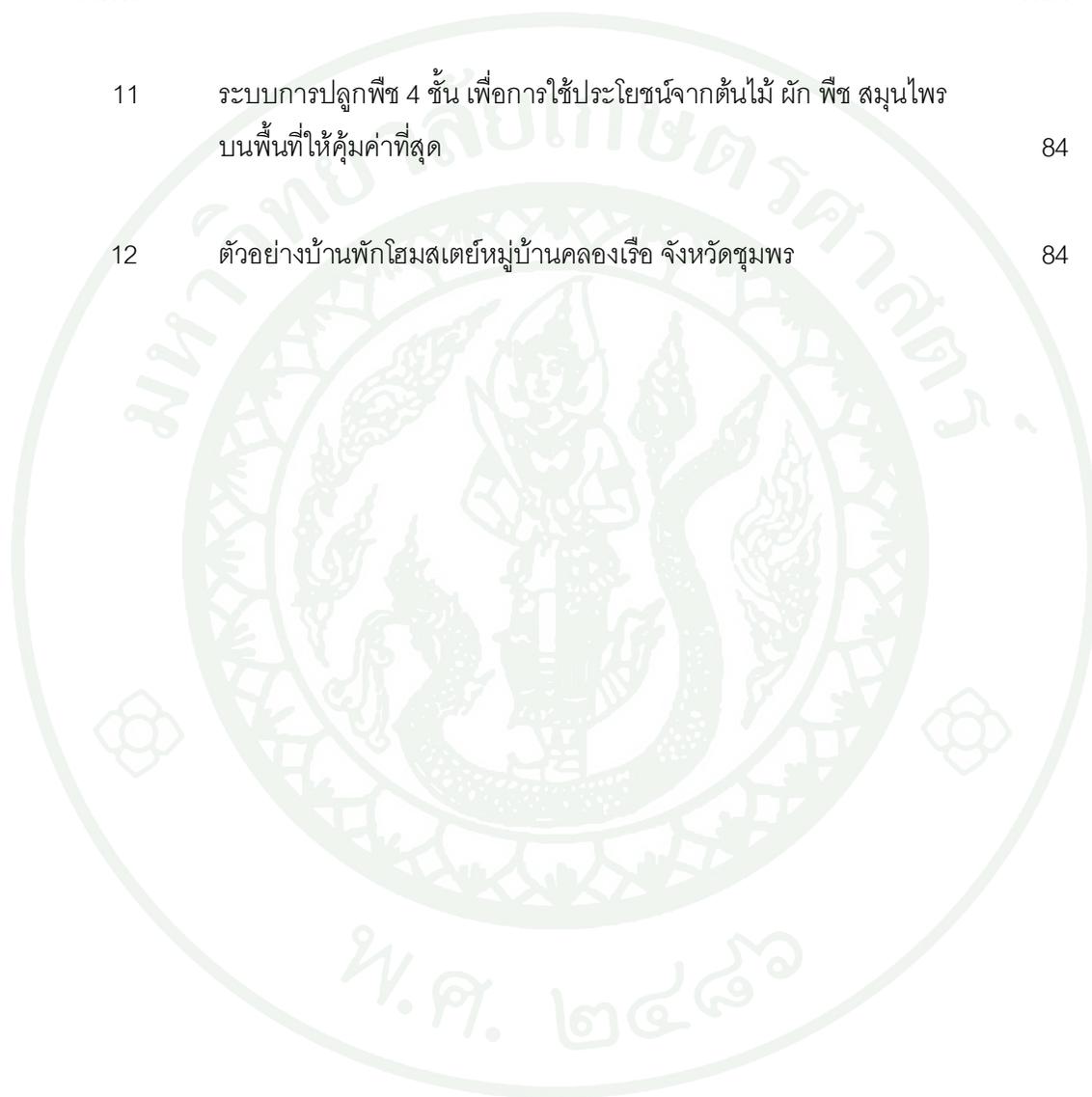
ตารางที่		หน้า
11	ระดับความคิดเห็นในด้านผลกระทบของกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น	74
12	ระดับความคิดเห็นในด้านความสำคัญของกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยว	76
13	ระดับความคิดเห็นในด้านความสำคัญในกิจกรรมที่ยึดถือลักษณะโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐาน	78
14	ระดับความเป็นไปได้ในกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้	79
15	ระดับความสำคัญในการกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว	81
16	ระดับความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนต่อระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม	85
17	ผลการประเมินเมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก	93

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	11
2	กรอบแนวคิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	17
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย	27
4	แหล่งเผาขยะที่มีในหมู่บ้านคลองเรือ จำนวน 1 แห่ง	66
5	แผงโซลาร์เซลล์เพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ไว้ใช้ภายในหมู่บ้าน	66
6	เครื่องปั่นไฟเพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำไว้ใช้ภายในหมู่บ้าน (ระหว่างการทดลองใช้)	66
7	การประชุมหมู่บ้านในทุกวันที่ 10 ของทุกเดือนเพื่อแจ้งข่าวสารและรับทราบ ผลการ ดำเนินกิจกรรมในส่วนต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมที่เกิดจากการท่องเที่ยว เชิงนิเวศด้วย	69
8	เส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ ประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โดยการล่องแพไม้ไผ่	73
9	ดอกบัวผุดหรือดอกกระโถนฤๅษี แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ป่าแห่งนี้ยังอุดมสมบูรณ์ จากกิจกรรมการเดินป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ	83
10	กิจกรรมการล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ	83

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
11	ระบบการปลูกพืช 4 ชั้น เพื่อการใช้ประโยชน์จากต้นไม้ ผัก พืช สมุนไพร บนพื้นที่ให้คุ้มค่าที่สุด	84
12	ตัวอย่างบ้านพักโฮมสเตย์หมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร	84

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่มีการจัดตั้งองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยว (อสท.) เมื่อปี 2503 โดยความร่วมมือจากธุรกิจท่องเที่ยว อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศก็เจริญเติบโตมากขึ้นเป็นลำดับจากข้อมูลสถิติปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี และในปี 2551 มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นเป็น 14.58 ล้านคน นำรายได้เข้าประเทศจำนวน 574,521 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552) เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก การกระจายรายได้สู่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจ้างงานประชาชนในท้องถิ่น ยกกระดับคุณภาพชีวิต การท่องเที่ยวจึงนับเป็นอุตสาหกรรมที่เป็นรากฐานทางเศรษฐกิจของสังคมไทยในปัจจุบัน แต่ในทางตรงข้ามกับการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง การจัดการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ภายใต้อำนาจความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ จึงก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ 1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 3. กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

จาก 3 กระแสนี้ทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ นั่นคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สะท้อนทั้ง 3 กระแส โดยเน้นการได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรงและได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยมีผู้นำท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานของรัฐร่วมกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้น โดยที่สมาชิกในชุมชนก็มีส่วนร่วมในการจัดและดำเนินกิจกรรม เช่น ที่พัก ทำอาหาร ไกด์นำเที่ยวและบริการขนส่ง นอกจากนี้จะมุ่งเน้นที่

คุณค่าของธรรมชาติหรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนับเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่นับว่าประสบความสำเร็จและมีผู้สนใจมากแห่งหนึ่งคือ หมู่บ้านคลองเรือ อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร เป็นรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการรวมตัวก่อตั้งของคนในชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวในชุมชน มีกิจกรรมเรียนรู้ธรรมชาติ เช่น เรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรผสมผสาน สวนเกษตร 4 ชั้น สวนผลไม้ ไร่กาแฟ ผักพื้นบ้าน พันธุ์ไม้ การล่องแพ เทียน้ำตก เดินป่า เป็นต้น การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านคลองเรือที่เกิดขึ้นคือ ส่วนหนึ่งของความพยายามในกรอบโครงการ "คนอยู่-ป่ายัง" ปี พ.ศ. 2537 เป็นโครงการจัดการชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม (people participation) ในรูปแบบของคณะกรรมการ มีภาระหน้าที่ในการจัดการชุมชนด้านต่างๆ เช่น การใช้สอย การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ซึ่งจะมีกติกาชุมชนเป็นแบบแผนการดำเนินงานของคณะกรรมการ มีเวทีชาวบ้าน เป็นสถานที่ทำกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรชาวบ้าน มีเจ้าหน้าที่ของหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะเป็นที่ปรึกษาและผู้แนะนำเพื่อต้องการให้ชุมชนและป่าอยู่รอดไปด้วยกันและนำไปสู่การอนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืน กิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดขึ้นก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่พวกเขาอนุรักษ์ไว้เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตโดยให้มีผลกระทบต่อทรัพยากรน้อยที่สุด เป็นการปูรากฐานในอนาคตให้เกิดความพร้อมในชุมชนและความเข้าใจในคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน นักท่องเที่ยวเองก็ได้ประโยชน์เมื่อมีโอกาสท่องเที่ยวในรูปแบบที่จะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชุมชนอย่างแท้จริงนำไปสู่การแลกเปลี่ยนและเรียนรู้วัฒนธรรมของคนในพื้นที่อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีของคนในสังคมการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเป็นฐานบรรลุผลสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน บริหาร และจัดการ รวมทั้งติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล ตลอดจนตัดสินใจร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีผลการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อบ่งชี้ความสามารถและสถานภาพการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและต่อหน่วยงานอื่นที่สนับสนุนการดำเนินงานซึ่งใช้เป็นแนวทางในการบริหารและการจัดการชุมชนบ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นแบบอย่างในการจัดการการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งอื่นๆ ต่อไปและจะช่วยให้สามารถตัดสินใจหาทางเลือกในการจัดการตลอดจนการกำหนดนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น และส่งเสริมให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร
2. เพื่อกำหนดตัวชี้วัดสำหรับประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร
3. เพื่อประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการประเมินผลการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร โดยการกำหนดตัวชี้วัดภายใต้ 4 องค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านกิจกรรม และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง ชุมชนต้องมีการจัดการมาตรฐานต่างๆ มีพื้นที่และกิจกรรมที่เอื้อต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อคนน้อยที่สุด โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เฉพาะประชากรที่อาศัยใน หมู่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร โดยเก็บข้อมูลในเดือนกันยายน พ.ศ. 2553

นิยามศัพท์

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึง การจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนบ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

สภาพเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกในหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร โดยพิจารณาจากลักษณะพื้นฐานของสมาชิก ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง และความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นนำไปประกอบการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

การประเมินผล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามตัวชี้วัดการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเพื่อบ่งชี้ระดับของการเปรียบเทียบผลการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านคลองเรือ เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของแต่ละตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น

ตัวชี้วัด หมายถึง ปัจจัยที่ระบุถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเด็นที่ต้องการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร โดยพิจารณาจากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านกิจกรรม และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบด้านการจัดการ หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสภาพแวดล้อมในชุมชนเพื่อตอบสนองหรือเตรียมการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต รวมทั้งการป้องกันและกำจัดมลพิษ เช่น การกำจัดขยะและการประหยัดพลังงาน

องค์ประกอบด้านพื้นที่ หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติเป็นหลักหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ เช่น ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการนันทนาการหรือวัฒนธรรม (วิถีชีวิต) ที่สามารถจัดกิจกรรมได้

องค์ประกอบด้านกิจกรรม หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เอื้อประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์และสร้างความเพลิดเพลินใจด้าน

สิ่งแวดล้อมศึกษาของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยวโดยเน้นด้านการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และเป็นการจัดการนักท่องเที่ยวให้อยู่ในกฎระเบียบที่กำหนดไว้โดยชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการได้

องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผนและบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น การยกระดับคุณภาพชีวิตรวมถึงการกระจายรายได้ เพื่อกลับมาจัดการและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

สำหรับการตรวจเอกสาร ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2 การประเมินผลการจัดการ

1.3 การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “ecotourism” ซึ่งเป็นคำผสมระหว่าง ecology หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการการท่องเที่ยวยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ที่สำคัญได้แก่ “nature tourism” หรือ “biotourism” หรือ “green tourism” แทน ecotourism ได้เช่นกัน เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น แม้ว่าจะมีการบัญญัติคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” มาจากราชบัณฑิตยสถานก็ตาม แต่ก็มีนักวิชาการหลายกลุ่มใช้คำว่า ecotourism ในความหมายว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (จรัลภาณุจันท์ ศรีวิเศษ, 2545)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้ให้ความหมายของ ecotourism ไว้ในนโยบาย และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปี พ.ศ. 2538-2539 โดยให้ความหมายของ ecotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ว่าหมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่แห่งหนึ่งแห่งใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้ และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538: 11) โดยบนพื้นฐานของนิยามความหมายดังกล่าวนี้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยว จะเป็นกลุ่มผู้เดินทางที่แสวงหาสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมต่างๆ ที่ให้ประสบการณ์หลากหลายมากขึ้น
2. ประสบการณ์จากการได้ไปเที่ยวในแหล่งธรรมชาติหรือประสบการณ์ที่ได้สัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่
3. โอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่
4. ให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสมบัติทางวัฒนธรรม

จีรกาญจน์ ศรีวิเศษ (2545: 11) ได้สรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งได้จากการตรวจเอกสารต่างๆ ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่คำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ มีวัตถุประสงค์ให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปใกล้ชิด ชื่นชม และเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและ/หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ธรรมชาติ โดยเน้นคุณค่าของธรรมชาติและระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งยังเน้นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลจัดการภายใต้ระเบียบปฏิบัติหรือกติกาของชุมชนและกฎหมายของรัฐร่วมกันเพื่อสร้างงานและเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติอีกด้วย

ในขณะที่กรมป่าไม้ (2548) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็น “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม อย่างมีความรับผิดชอบต่อ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย”

โดยสรุปก่อนอื่นมีข้อสังเกตจากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมาจากนิยามศัพท์และความหมายของคำ "Ecotourism" นั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานอาชีพ ความเข้าใจ และวัตถุประสงค์ของแต่ละคนหรือองค์กร ซึ่งในภาษาไทยอาจเรียกว่า "การท่องเที่ยวอนุรักษ์" แต่ในที่สุดราชบัณฑิตยสถาน ได้พิจารณากำหนดคำศัพท์ Ecotourism ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

ข้อพิจารณาต่อมาคือความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวข้างต้น เกือบทั้งหมดให้การยอมรับว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ที่มีลักษณะพิเศษเป็นของตนเองและแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นฐาน (nature - based tourism) เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภท อุทยาน วนอุทยาน เกาะแก่ง และชายทะเล เป็นต้น แต่อาจหมายรวมถึง ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น หากสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในหรือเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศธรรมชาติ

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยหรือต่ำ หรือไม่มีผลกระทบต่อวิถีทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ เพราะฉะนั้นการป้องกันและควบคุมผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว จึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการ เช่น ไม่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยว ไม่สนับสนุนให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเกินความจำเป็น เน้นธรรมชาติและองค์ประกอบของธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูด เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส เรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติและองค์ประกอบธรรมชาติ (รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น) ตลอดจนผลกระทบของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก เพราะฉะนั้นการจัดระบบบริการข้อมูลและการสื่อความหมายธรรมชาติ

รวมทั้งการเพิ่มพูนศักยภาพของภาคธุรกิจก็เป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการคิด (วางแผน) การทำ (ปฏิบัติหรือดำเนินการ) และการติดตามตรวจสอบประเมินผลร่วมกับผู้เกี่ยวข้องส่วนอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พร้อมได้รับผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นด้วยความเหมาะสมเป็นธรรมชาติ

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดังนี้ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หมายถึง “การเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ และมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โดยมีการควบคุมผลกระทบและสร้างบรรยากาศของการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติแวดล้อม พร้อมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต”

Buckley (1993) สรุปว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนย่อยของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งควรที่จะพิจารณาสิ่งแวดล้อมเข้าไปในทุกๆ เรื่องหรือทุกๆ ขั้นตอนของธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งหมด คือ ทั้งด้านการตลาด ผลผลิต การจัดการ เงิน และคน กล่าวคือ ในด้านการตลาดนั้นก็ต้องคำนึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม คือ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ต้องเป็นการโฆษณาสีเขียว (green advertising) ที่เน้นให้เกิดภาพพจน์ของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ การศึกษาทางสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เป็นต้น ทางด้านการผลิตนั้นต้องเป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการมาท่องเที่ยว การจัดการควรให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมให้น้อยที่สุด ส่วนเงินที่ได้จากการท่องเที่ยวควรมีการนำมาทำนุบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมด้วย และสุดท้าย คนต้องได้รับความรู้ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมไม่ว่าทั้งนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น

นอกจากนั้น Buckley (1994: 661-669) ได้แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวกับนิเวศวิทยาว่า ความยั่งยืนของระบบนิเวศ (ecological sustainability) และความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ (economic sustainability) มีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นตัวเชื่อม กล่าวคือ การท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นจุดขายในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงการตลาดและต้องพยายามทำให้นักท่องเที่ยวมีความพอใจ จึงจะทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวอยู่ได้ นั่นหมายถึง มีผลกำไรพอเพียงในระดับหนึ่ง สุดท้ายคือส่งผลทำให้เกิดความ

ยั่งยืนทางเศรษฐกิจนั่นเอง ในขณะที่เดียวกัน ความยั่งยืนทางระบบนิเวศก็มีความสำคัญ เช่นเดียวกันเพราะถ้าระบบนิเวศเสื่อมโทรมลง การท่องเที่ยวก็อยู่ไม่ได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงควรมี การตรวจสอบสถานะของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา โดยการจัดการและออกกฎระเบียบ ในการป้องกันเขตหวงห้ามและแหล่งทรัพยากร หรือไม่ให้การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากเกินไปจนเกินขีดจำกัดการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ (limit of acceptable change) โดยมีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

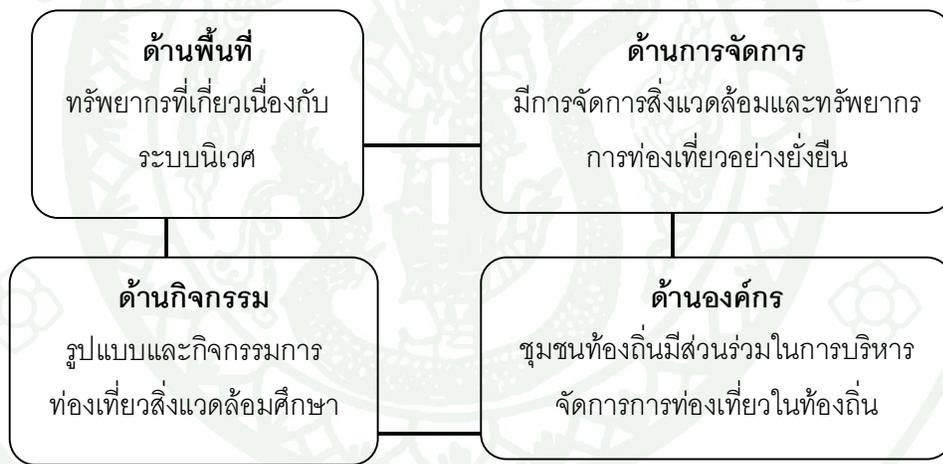
องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการให้คำจำกัดความอย่างหลากหลาย แต่ทั้งหมดนี้ล้วนมี องค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540: 2-7)

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบ นิเวศในพื้นที่ของแหล่งนั้น จึงเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (nature-based tourism)
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดเป็น การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม การจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุม ถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการ เรียนรู้ โดยให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการ เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมศึกษา
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพ

ชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ในที่สุดแล้วท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่น ในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้าจนถึงการปกครองท้องถิ่นและอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

ข้อกำหนดที่ชัดเจนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของลักษณะพื้นฐานที่เป็นหลักการทั้ง 4 ด้าน หากการท่องเที่ยวได้มีการประกอบกันที่สมบูรณ์ของลักษณะดังกล่าวแล้ว จัดได้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดน้อยลง จนอาจเป็นการจัดการที่ส่งเสริมให้ทำให้การท่องเที่ยวนั้นเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ ดังปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

จากกระแสของคนในสังคม ที่เกิดความตื่นตัว เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ความเป็นประชาธิปไตยของสังคมไทย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น และกำหนดทิศทางการพัฒนามากขึ้น การให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ และความเท่าเทียมกัน ของคนในสังคม ประกอบกับการที่กระแสของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดความตื่นตัว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ ดังนั้น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่จะนำพาผู้คนต่างวัฒนธรรม ให้ได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนกัน สร้างความเข้าใจที่แท้จริง และสร้างพันธมิตรในการพัฒนาสังคม เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการเป็นเจ้าของ และจัดการโดยชุมชน ซึ่งจะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ อนุรักษ์ และการพัฒนาชุมชน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์พื้นที่ทางธรรมชาติ และโอกาสในการทำงานทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ทางธรรมชาติมีวัตถุประสงค์ เพื่อการดูแลรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน และเพื่อผลกำไรของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้มีรายได้จากการท่องเที่ยว และรายได้นั้นมาทำชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ในการสร้างผลกำไรให้กับชุมชนท้องถิ่น และเพื่อสร้างความยั่งยืนทางสังคม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ความเข้าใจ ความพึงพอใจ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน โดยรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดกับชุมชน จะต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541)

อุไรพรรณ ปรางอุดมทรัพย์ (2544) กล่าวโดยสรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และมีการจัดการด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ รายได้ที่ได้รับการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และการใช้รายได้ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ เป็นการเกี่ยวข้องกันระหว่างการอนุรักษ์ อนุรักษ์ และการพัฒนาชุมชน

พจนา สนวนศรี (2546) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

อุษาวดี พูลพิพัฒน์ (2544) ได้สรุปหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (community based-ecotourism – CBE) โดยแบ่งออกได้ เป็น 3 มิติ ดังนี้

1. มิติทางด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมในการเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว มากกว่าการปรับเปลี่ยนพื้นที่ เพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ถ้าหากชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว ควรได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของหรือผู้ดูแลรับผิดชอบทรัพยากรท่องเที่ยวเสียก่อน

2. มิติทางด้านชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนนั้น จะต้องมาจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ที่ไม่ใช่ต้องการเพียงแค่งินที่ได้จากการท่องเที่ยวแต่เป็นความต้องการที่จะให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีแผนงานมาตรการที่นำไปสู่การปฏิบัติ คนในชุมชนมีทักษะในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงมาตรการในการประเมินผล ป้องกันผลกระทบและกฎระเบียบที่ชุมชนให้การยอมรับ โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง สุดท้ายคือควรมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และคืนส่วนหนึ่งให้กับการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

3. มิติทางด้านนักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของตลาดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวควรได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรม การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดียอมส่งผลกระทบต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวควรได้รับการบริการที่เหมาะสม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งเกิดจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวหรือได้รับความเห็นชอบ จากเจ้าของหรือผู้ดูแลรับผิดชอบทรัพยากรท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และให้สมาชิกในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

เนื่องจากกิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการให้การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจและความตระหนักในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศ ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนี้ลักษณะเฉพาะของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมของชุมชนมีความหลากหลาย น่าดึงดูดใจ และมีเสน่ห์แตกต่างจากการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว และเป็นกิจกรรมที่มีการดำเนินการโดยชุมชน ซึ่งชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรหรือได้รับความเห็นชอบจากผู้ดูแลและรับผิดชอบทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น

แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่าที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นลักษณะเล็กๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้รักธรรมชาติและกิจกรรมของนักท่องเที่ยวโดยตรงเท่านั้น ยังไม่มีการศึกษาที่มองภาพรวมในระบบนิเวศชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด จนกระทั่งปี พ.ศ. 2537-2538 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้รับความร่วมมือจาก ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ให้ศึกษาศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี และในปี พ.ศ. 2542 โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าที่ราบเขาอันอู้อี้ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับความร่วมมือจากศูนย์วิจัยป่าไม้คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศึกษาแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบชุมชนมีส่วนร่วมบริเวณเขาอันอู้อี้ จังหวัดกระบี่ ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มองภาพรวมมากขึ้นคือ นอกจากจะสนใจแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและทำให้ความรู้ทางสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังให้ความสำคัญกับคนในท้องถิ่นมากขึ้นด้วยเช่นกัน การตอบรับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีค่อนข้างสูงมาตั้งแต่จุดเริ่มต้นเมื่อประมาณ 10 ปีก่อน และขณะนี้การตอบรับดังกล่าวก็ยังคงมีแนวโน้มคืบหน้าไปเรื่อยๆ ในกลุ่มของผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้ดูแลอุทยานแห่งชาติได้วางกรอบนโยบายการท่องเที่ยวตามอุทยานแห่งชาติต่างๆ ทั้งบกและทะเล เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางขึ้นกว่าแต่ก่อน พร้อมดำเนินการให้เกิดโอกาสในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพแก่นักท่องเที่ยวที่ไปเยือน โดยผ่านกระบวนการสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นต้น ชุมชนท้องถิ่นจำนวนมากในทุกภาคของประเทศ ขยายการเปิดรับนักท่องเที่ยวให้ไปเยือนเพื่อศึกษาเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของตน พร้อมหาความเพลิดเพลินกับแหล่งธรรมชาติบริเวณข้างเคียง บางแห่งมีการจัดที่พักแบบ Home stay เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่สนใจการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่งเริ่มหันมาให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น แม้ส่วนใหญ่จะยังมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองตามแนวคิดและหลักการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างจำกัด ส่วนราชการซึ่งมีที่ดินและทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่บ้าง อย่างเช่น กระทรวงกลาโหม (ที่ดินทหารในจังหวัดต่างๆ) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ ฯลฯ) เริ่มมีการจัดสรรงบประมาณลงไปพัฒนาที่ดินในความรับผิดชอบ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในรูปแบบที่

เรียกกันว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้าง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้าง แล้วแต่ความเหมาะสม ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัททัวร์ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค และ NGOs ด้านการอนุรักษ์หลายราย มีการจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศและการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในพื้นที่เป้าหมายเพิ่มมากขึ้น พร้อมจัดให้มีมัคคุเทศก์ ที่ผ่านการฝึกอบรมและมีใบอนุญาตประกอบอาชีพ เป็นผู้นำ สถาบันการศึกษาหลายแห่งมีการเปิดหลักสูตร สอนเรื่องการท่องเที่ยวมากขึ้น โดยบางสถาบันมีวิชาหรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตรง และมีโครงการศึกษาวิจัย และ/หรือบริการทางวิชาการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามโอกาสจะอำนวย นอกจากนี้ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ อย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฯลฯ ก็ให้การสนับสนุนนักวิจัยทุกระดับ ดำเนินการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเด็นต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

สำหรับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มีบทบาทในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมา ตั้งแต่ต้น ตั้งแต่เป็นผู้นำแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่ประเทศ สนับสนุนให้มีการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทุกภูมิภาค กำหนดกรอบนโยบายและแบบปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศ ไปจนถึงเป็นสื่อกลางในการประสานการประชุมระดับชาติ และระดับท้องถิ่นมากมาย ต่างกรรมต่างวาระกัน

การประเมินผลการจัดการ

การประเมินผล/การประเมินโครงการ

ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ, ชาย กิตติณารณ์, และ ชเนชษฐ์ ทิพย์ภาส (2539) ได้กล่าวถึงการประเมินโครงการ (project evaluation) โดยทั่วไปแบ่งได้เป็น 3 ช่วง คือ

1. การประเมินผลก่อนการปฏิบัติตามโครงการ (Ex-ante or pre-evaluation) หรือที่เรียกว่า การประเมินผล ex-ante
2. การประเมินผลในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการ (On going or concurrent evaluation) หรือที่เรียกว่า การประเมินผล on going ใช้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้จากการติดตามผล

(monitoring) ผลและข้อเสนอแนะของการประเมินผล on going จะช่วยให้สามารถตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันที่ ด้วยการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติตามโครงการหรือการปรับปรุงวัตถุประสงค์และรูปแบบของโครงการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

3. การประเมินผลภายหลังการปฏิบัติตามโครงการสิ้นสุดลง (Ex-post evaluation) หรือที่เรียกว่า ex-post ซึ่งมีความแตกต่างไปจากการประเมินผล on-going ใน 2 ประการด้วยกัน คือ

3.1 การประเมินผล ex-post จะจัดทำขึ้นภายหลังจากการปฏิบัติตามโครงการจบสิ้นสมบูรณ์แล้ว แต่การประเมิน on-going เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการ

3.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล on-going เพื่อบ่งชี้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามโครงการ ส่วนการประเมินผล ex-post มุ่งประเด็นไปที่ผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการที่เสร็จสมบูรณ์แล้วเปรียบเทียบกับที่ได้ประมาณการไว้ในการประเมินค่า ex-ante

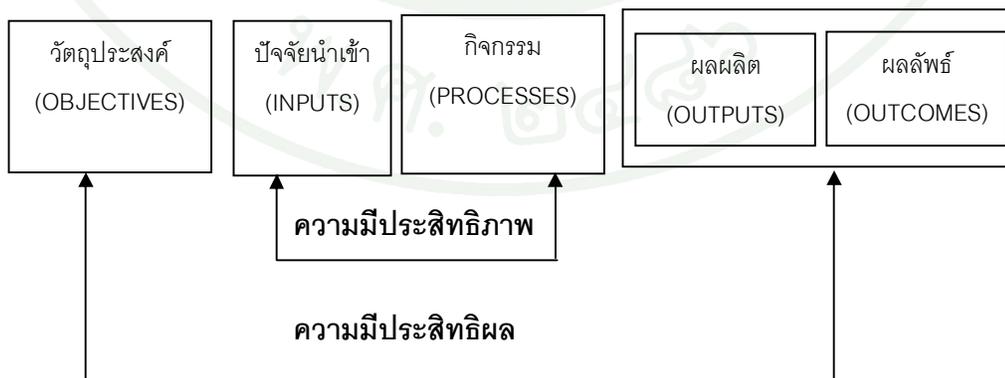
ความสำคัญของการประเมินผล/การประเมินโครงการ

การวางแผนและการบริหารงานโครงการเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์จำเป็นต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อช่วยในการกำหนดคุณลักษณะของผลปลายทางและผลระหว่างทางที่พึงประสงค์และหลังจากดำเนินงานไปแล้ว จุดมุ่งหมายจะช่วยกำหนดทิศทางของการดำเนินงานและทำให้ได้รับผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนการติดตามและประเมินผลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยตัดสินคุณค่าของกระบวนการและวิธีการดำเนินงานและบรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงาน เช่น ทำให้ทราบว่า การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด การประเมินจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจต่อการดำเนินการจัดการโครงการต่อไปหรือยกเลิก รวมถึงการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขแผนงานหากผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ตามพจนานุกรม ภาษาไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายคำว่า ประสิทธิภาพว่า หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน และ ประสิทธิภาพ ว่า หมายถึง ผลสำเร็จ ผลที่

เกิดขึ้น นอกจากนี้ มีการนำคำว่า “ประสิทธิภาพ” มาใช้ในความหมายแทนคำว่า “ประสิทธิผล” ซึ่ง นิตยา เงินประเสริฐศรี (2544) กล่าวถึงความแตกต่างของคำทั้งสองนี้ โดยคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับที่องค์การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐศาสตร์ มีการวัด ต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลิตที่ได้ ส่วนคำว่า ประสิทธิผล หมายถึง ขอบเขตหรือขนาดที่องค์การ สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

โดย Peter (1963) ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของคำว่าประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ว่าประสิทธิผล เป็นการเน้นที่ output แต่ประสิทธิภาพเป็นการเน้นที่ process และ input และเมื่อ พิจารณาถึงประสิทธิภาพจะมีเงื่อนไขขึ้นอยู่กับ ปัจจัยดังต่อไปนี้ 1) ขอบข่ายทางเลือกที่ถูกจำกัด โดยสภาพทางกายภาพ (physical availability) 2) ระดับของการใช้เทคโนโลยี (technological condition) 3) สภาพทางเศรษฐกิจ (economic condition) 4) ความแตกต่างในเชิงคุณภาพของ ผลผลิต 5) ความแตกต่างในเชิงเวลา 6) ความเป็นเอกประสงค์ของกระบวนการ ดังนั้นความมี ประสิทธิภาพ (efficiency) คือ ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงานโดยพิจารณาถึงปัจจัย นำเข้า (input) และกระบวนการในการทำงาน (process) เพื่อให้เกิดผลผลิต(output) ตามวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ ส่วนความมีประสิทธิภาพ (effectiveness) คือ การเปรียบเทียบระหว่างวัตถุประสงค์กับ ผลลัพธ์ของโครงการ ซึ่งหมายถึงระดับของการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ล่วงหน้าของ โครงการนั้นๆ ว่าได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงไร ความมีประสิทธิภาพมีความเกี่ยวข้องกับ ผลผลิตและผลลัพธ์ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2544)

ดังนั้น หากพิจารณาร่วมกันระหว่างความหมายของการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล หมายถึง การตัดสินคุณค่าของกระบวนการทำงานที่สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยกระบวนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบจนถึงการสรุปผลการประเมินว่ากระบวนการทำงานดังกล่าวมีความสำเร็จระดับใด

นภวรรณ ฐานะกาญจน์ (2546) สรุปว่า การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยว เป็นกระบวนการประเมินผลจากการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งการติดตามผลดังกล่าว ไม่ได้หมายถึงเฉพาะต่อองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงการติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีต่อประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ และผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น

จารุเชษฐา เรื่องสุวรรณ (2547) กล่าวถึงการประเมินคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า ต้องคำนึงถึงคุณภาพของวัฒนธรรมชุมชนอันเป็นฐานทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

โดยสรุปแล้ว การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีเหตุและผล เพื่อตัดสินคุณค่ากระบวนการทำงานขององค์กรชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะช่วยให้สามารถตัดสินใจหาทางเลือกในการจัดการ ตลอดจนการกำหนดนโยบาย และแผนงานให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ประโยชน์ของการประเมิน

การประเมินเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในการวางแผนและบริหารงาน โดย สีน พันธุ์พินิจ (2547) ได้กล่าวไว้สรุปได้ ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงาน ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินงาน ตลอดจน

ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวชี้แนะและกำหนดทิศทางการดำเนินงานในอนาคต

2. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน
3. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน
4. ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินงานหรือปรับปรุงการดำเนินงานในช่วงต่อไปหรือไม่
5. ช่วยให้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการว่าเป็นอย่างไร ประสิทธิภาพสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่
6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินงานโครงการเพราะการประเมินโครงการจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบถึงผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อยและนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงาน โดยใช้ผลของการประเมินผลระหว่างการทำงานมาปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นไปตามแผนการดำเนินงานของโครงการ

การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

กระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือ การจัดตั้งองค์กรชุมชน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ซึ่ง อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ (2541) กล่าวถึง การกำหนดเครื่องชี้วัดเกี่ยวกับองค์กรชุมชนว่า การที่จะสามารถบ่งชี้ได้ว่าพื้นที่ใด หมู่บ้านใด มีองค์กรชุมชน หรือไม่มี และถ้ามีอยู่ องค์กรนั้นมีความเข้มแข็งหรือ มีประสิทธิภาพเพียงไร ย่อมเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการชี้วัดศักยภาพชุมชนตลอดจนระดับการพัฒนาและปัญหาของชุมชนนั้นๆ จึงได้เสนอกรอบสำหรับเครื่องชี้วัดองค์กรชุมชน จากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบขององค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง โดยแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อหลัก คือ 1) ภูมิปัญญาระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบ

ความคิดของชุมชน 2) การจัดกลุ่ม/องค์กรชุมชน 3) กระบวน การเรียนรู้ และการขยายเครือข่าย การเรียนรู้ของชุมชน 4) ผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กรในด้านต่างๆ จะเห็นได้ว่า แนวคิด ดังกล่าวจะเน้นการพิจารณากระบวนการกลุ่ม /องค์กรชุมชน ซึ่งถือเป็นหัวใจ และกลไกสำคัญของ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของคนในชุมชน ทั้งนี้การดำเนินงานขององค์กรชุมชน จะต้อง มี เครื่องชี้วัดผลกระทบจากการดำเนินการ ที่เน้นการวัดผล ที่เกิดจากชุมชนเป็นหลัก แบ่งออกเป็น ด้านหลักๆ 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ดร.ชนันท์ เอมพันธ์ (2546) กล่าวถึง ผลการศึกษาของสภาการเดินทางและการ ท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council [WTTC]) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยประยุกต์แผนปฏิบัติการ Agenda 21 ภายใต้การสนับสนุน จากสมาคม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนานาชาติ 22 องค์กร ได้พัฒนา “โครงการมาตรฐานโลกสีเขียว” (the green globestandard) เพื่อดำเนินการจัดการและกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม สำหรับองค์กรภาคเอกชนซึ่งรวมถึงธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนและมาตรฐานสิ่งแวดล้อมสำหรับ แหล่งท่องเที่ยว โดยมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวได้มีการกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานไว้ ดังนี้

1. ความสามารถขององค์กร ที่รับผิดชอบจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวในการดูแลรักษา และปกป้องทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนไม่เสื่อมโทรมและสามารถสนับสนุนให้เกิดการ ท่องเที่ยวที่ยั่งยืนขึ้นได้ ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินในระดับท้องถิ่น ได้แก่ งบประมาณขององค์กร ท้องถิ่นบุคคลากรทั้งจำนวนและคุณภาพของบุคคลากรในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมี ประสิทธิภาพเวลาที่จัดสรรให้ได้ในการกิจดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและความสนใจของ องค์กรท้องถิ่นซึ่งแสดงให้เห็นได้จาก พันธะกิจขององค์กรที่มีระบุชัดเจน และรับรองด้วยกฎหมาย หรือความเห็นชอบของคนในชุมชนท้องถิ่น

2. ผลการดำเนินการในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวขององค์กรท้องถิ่นเพื่อรักษา คุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินผล เช่น การดูแลรักษาความสะอาดของ แหล่งท่องเที่ยว การดูแลบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกให้อยู่ในสภาพการใช้งานได้และไม่ทรุด โทรม ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช และสัตว์ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3. การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปัจจัยชี้วัด ได้แก่ องค์กรท้องถิ่นมี

แผนการพัฒนาที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องตอบสนองต่อหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหรือไม่และในแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าว มีกิจกรรมการดำเนินงานที่มีความเป็นไปได้ มีความชัดเจนในการตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในท้องถิ่นนั้น

4. การออกแบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยเน้นการใช้วัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่นที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมตามมา และวัสดุที่ไม่ได้มาจากพืชและสัตว์สงวนที่ใกล้จะสูญพันธุ์หรืออยู่ภายใต้ภัยคุกคาม เช่น ไม่นำไม้ที่ลักลอบตัดออกมาจากพื้นที่อนุรักษ์ มาใช้ในการก่อสร้างหรือไม่ตกแต่งสถานที่ด้วยหนังสัตว์ ที่ลักลอบจากป่า เป็นต้น

5. การแลกเปลี่ยนข้อมูล ทักษะ และความรู้ต่างๆ ในการจัดการการท่องเที่ยว ระหว่างท้องถิ่นด้วยกัน และระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

6. การฝึกอบรม และเพิ่มพูนความรู้ จิตสำนึกของคนในท้องถิ่น ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ 1) การเข้าร่วมรับการฝึกอบรม ดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และ 2) ระดับทักษะความรู้ความสามารถต่างๆ ของประชาชนท้องถิ่น ในการจัดการการท่องเที่ยวที่เพิ่มพูนขึ้น

7. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่น บัณฑิตชีวิต เช่น สักส่วนของประชาชนท้องถิ่นที่เข้าร่วม ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ความถี่ของการมีส่วนร่วม ความคิดเห็น และความเต็มใจของประชาชนท้องถิ่น ต่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

8. ผลความคืบหน้าในการจัดการการท่องเที่ยว บัณฑิตชีวิต คือ มีการประเมินผลการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือไม่ หัวข้อหรือประเด็นการประเมินสอดคล้องและครอบคลุมกับเป้าหมายหรือประเด็นในการคุ้มครองรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืนไม่เสื่อมโทรม ความถี่และความสม่ำเสมอของการประเมินผล

9. พันธมิตรในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจัยชี้วัดคือ มีเครือข่ายสนับสนุน หรือความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน หรือไม่ เช่น กลุ่มผู้ประกอบการที่สนับสนุนและมีพันธะสัญญาในการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างระมัดระวังและช่วยองค์กรท้องถิ่น ประเมินติดตามสถานการณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นพรัตน์ มุณีรัตน์ (2541) ทำการศึกษาเรื่อง การสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนศรีวัง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศรีวัง ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนมองว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตกับชาวบ้าน และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการ อย่างไรก็ตาม ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกิดขึ้นจาก 1) ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ความสับสนด้านข้อมูล ความขัดแย้งระหว่างผู้นำ การประสานงานไม่ราบรื่น ชาวบ้านให้ความสำคัญกับอาชีพการทำสวน การปฏิบัติบางอย่างขัดแย้งกับแนวคิดการอนุรักษ์ ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศรีวังขาดอำนาจ และองค์การบริหารส่วนตำบลลานสกาไม่ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การรुकจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจนชุมชนตั้งรับไม่ทัน ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาในทัศนคติของชาวศรีวังคือ การใช้ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ การเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนใหม่ เปลี่ยนแปลงแผนการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนใหม่ และให้องค์การบริหารส่วนตำบลลานสกาเข้ามามีบทบาทในการออกข้อบังคับ รวมทั้งแผนการจัดการในเชิงนโยบาย

อุไรพรธณ ปรางอุดมทรัพย์ (2544) กล่าวโดยสรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมายถึง การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของและมีการจัดการด้วยตนเอง โดยคำนึงถึง ทรัพยากรธรรมชาติรายได้ที่รับจากการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และการใช้รายได้ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่เป็นการเกี่ยวข้องกันระหว่างการอนุรักษ์ ธุรกิจ และการพัฒนาชุมชน

อุษาวดี พูลพิพัฒน์ (2544) ได้สรุปหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

(community based-ecotourism – CBE) โดยแบ่งออกได้ เป็น 3 มิติ ดังนี้

1. มิติทางด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมในการเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว มากกว่าการปรับเปลี่ยนพื้นที่ เพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ถ้าหากชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว ควรได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของหรือผู้ดูแลรับผิดชอบทรัพยากรท่องเที่ยวเสียก่อน

2. มิติทางด้านชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนนั้น จะต้องมาจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ที่ไม่ใช่ต้องการเพียงแค่งินที่ได้จากการท่องเที่ยวแต่เป็นความต้องการที่จะให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีแผนงานมาตรการที่นำไปสู่การปฏิบัติ คนในชุมชนมีทักษะในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงมาตรการในการประเมินผล ป้องกันผลกระทบและกฎระเบียบที่ชุมชนให้การยอมรับ โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง สุดท้ายคือควรมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และคืนส่วนหนึ่งให้กับการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

3. มิติทางด้านนักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของตลาดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวควรได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรม การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดี ย่อมส่งผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวควรได้รับการบริการที่เหมาะสม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ฉัตรชัย ดัวงจาด (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา ความคิดเห็นชุมชนบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การเป็นสมาชิก กลุ่มชุมชน และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เชาวลิต สิทธิฤทธิ์ (2546) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม ตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ภายใต้แนวคิดสู่การจัดการที่ยั่งยืน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีโอกาสใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ช่วยกันดูแลรักษาในรูปของการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย เพื่อสุดท้ายชุมชนกรุงชิงสามารถที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลและพึ่งพาต่อไป

นภาพรรณ ทังบุญ (2546) ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบองค์กรชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาปัจจัยในการจัดตั้งองค์กรชุมชน สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ ทักษะของชุมชน รองลงมาคือ โครงสร้างขององค์กรชุมชนข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดสรรรายได้ การจัดหาเงินทุน และจำนวนสมาชิกขององค์กรชุมชน ส่วนผลการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเรื่องการจัดตั้งองค์กรชุมชนของชาวบ้านดอนมูลเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปได้ว่า ชาวบ้านดอนมูลต้องการองค์กรชุมชนแบบเป็นทางการ โดยให้ฝ่ายท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการปกครองของหมู่บ้าน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน โครงสร้างคณะกรรมการบริหารจัดการ หน้าที่ความรับผิดชอบ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อัตราค่าบริการ การจัดสรรรายได้ และกฎระเบียบข้อบังคับที่นักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตามอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมที่สามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และจากผลการศึกษาพบว่า องค์กรชุมชนของชาวบ้านดอนมูลอยู่ในระยะการก่อตั้งเริ่มต้นจึงยังไม่สามารถจัดระบบการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสรรภาระหน้าที่ของบุคลากรในองค์กรได้ตรงตามที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงเห็นควรเสนอแนะให้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลเบื้องต้นทางด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนที่มุ่งเน้นให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฐานล่างในที่สุด

จารุเชษฐา เรื่องสุวรรณ (2547) ศึกษาเรื่อง การประเมินคุณภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า การประเมินคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนยี่สาร โดยให้กลุ่มประชาชน และกลุ่มนักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็น จากกรอบแนวคิดการกำหนดตัวชี้วัด แยกตามกลุ่มปัจจัย ดังนี้ 1) ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว 2) ความเข้มแข็งของชุมชน 3) การรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว 4) การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว 5) การจัดการบริการและสวัสดิภาพให้แก่นักท่องเที่ยว 6) เศรษฐกิจชุมชน 7) ผลที่ได้จากการท่องเที่ยวปรากฏว่า ประชาชนให้คะแนนการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับดีมาก ส่วนนักท่องเที่ยวให้คะแนนการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับดี

เสาวนีย์ สารเนตร (2547) ศึกษาเรื่อง การประเมินประสิทธิผลการจัดการอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่โดยตัวชี้วัดประสิทธิผลการจัดการกำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติทั้งสิ้น 20 ตัวชี้วัด ซึ่งแต่ละตัวชี้วัดมีค่าถ่วงน้ำหนักหรือค่าความสำคัญตั้งแต่ 1-5 และการให้ค่าคะแนนแบ่งเป็น 5 ช่วงคะแนนเช่นเดียวกับค่าถ่วงน้ำหนัก จากคะแนน 1 ประสิทธิภาพต่ำมาก ถึง 5 ประสิทธิภาพสูงมาก ผลการประเมินพบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีระดับประสิทธิผลการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าคะแนนจากการประเมินเท่ากับ 3.64

อำนาจ รักษาพล (2549) ศึกษาเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงาโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักเป็นวิธีประเมิน คัดเลือกตัวชี้วัดจำนวน 33 ตัวชี้วัดจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 40 ท่านและจากการกำหนดตัวชี้วัดเบื้องต้นภายใต้กรอบมิติทางด้านชุมชนและทำการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดดังกล่าว ตัวชี้วัดมีค่าถ่วงน้ำหนักหรือค่าความสำคัญตั้งแต่ 1 มีความสำคัญน้อยมาก จนถึง 5 มีความสำคัญมากที่สุด และการให้คะแนนตัวชี้วัดจาก 1 ถึง 3 หมายถึง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในระดับต่ำถึงสูงตามลำดับ ผลการประเมินพบว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยาวน้อยในภาพรวม อยู่ในระดับสูง มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.59

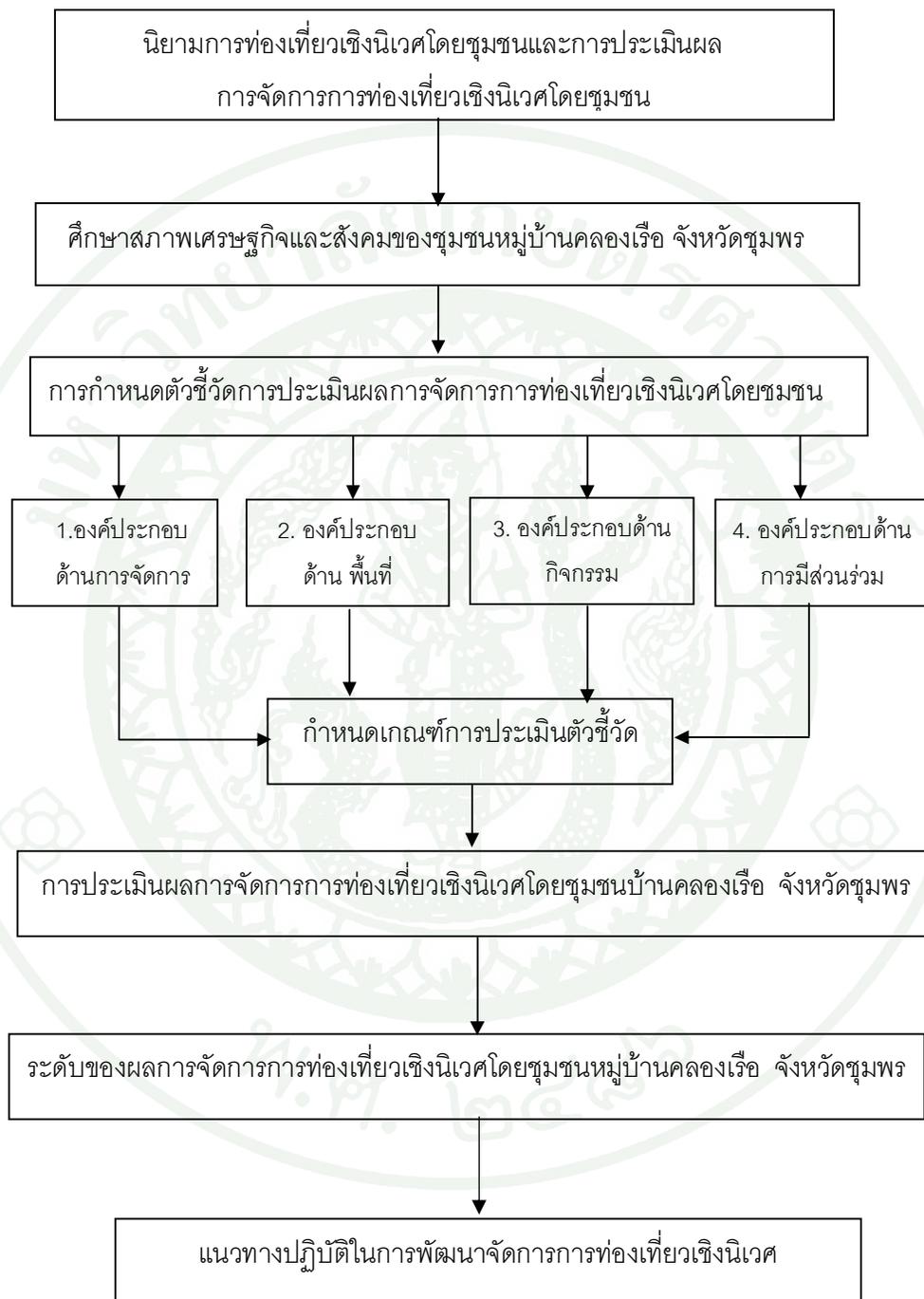
บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่องการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพรมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ เพื่อกำหนดตัวชี้วัดสำหรับประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเพื่อประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร สำหรับวิธีการศึกษาในครั้งนี้ จะนำเสนอเนื้อหาเป็น 5 ส่วนหลัก คือ 1) กรอบแนวคิดในการวิจัย 2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา 3) วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล 4) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 5) พื้นที่ศึกษา มีรายละเอียดในแต่ละส่วน ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการตรวจเอกสารและอ้างอิงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยสำหรับการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร โดยการกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน แยกตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการจัดการ 2) องค์ประกอบด้านพื้นที่ 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรม 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ สร้างจากแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาถึงตัวชี้วัดที่บ่งชี้ถึงผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนพร้อมทั้งให้นำหนักในแต่ละตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ
2. แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวนทั้งหมด 89 ครัวเรือน
3. แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการสัมภาษณ์คณะกรรมการดำเนินงานจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 35 คน
4. แบบจดบันทึกภาคสนาม (Fieldnotes) เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต
5. อุปกรณ์อื่นๆ เช่น แลบบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เป็นต้น
6. คอมพิวเตอร์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยเอกสารทางด้านวิชาการ รายงานการวิจัย บทความวารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (website) ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการรวบรวมและคัดเลือกข้อมูลทุติยภูมิที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดตัวชี้วัดด้านต่างๆ

ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อกำหนดเป็นตัวชี้วัด ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่บ่งชี้ถึงการประเมินผลของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนเกณฑ์ที่บ่งชี้สำหรับประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร โดยมีแนวทางการประเมินตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการจัดการ 2) องค์ประกอบด้านพื้นที่ 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรม 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เพื่อนำมาใช้ในการศึกษาคั้งนี้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการศึกษาและเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ทั้งนี้การได้มาของข้อมูลปฐมภูมิแบ่งเป็น 4 ส่วนคือ

2.1 ข้อมูลที่ได้จากการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของตัวชี้วัดที่บ่งชี้ถึงการประเมินผลของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่เหมาะสมกับพื้นที่

2.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะกรรมการดำเนินงานจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 35 คน เกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้ดำเนินการ บั้จจ่ายสนับสนุนในการดำเนินงานเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

2.3 ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวนทั้งหมด 89 ครัวเรือน เพื่อประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ด้วยแบบสอบถามที่พัฒนาจากตัวชี้วัดที่ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.4 ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตโดยผู้วิจัย เพื่อจะได้ข้อมูลในส่วนของสภาพทั่วไปของชุมชน การมีส่วนร่วมของกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถจำแนกขั้นตอนการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับวิธีการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

การศึกษาประกอบด้วย การสอบถามข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมและความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการดำเนินงานจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 35 คน และใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวนทั้งหมด 89 ครัวเรือน ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ ชื่อ อายุ เพศ สถานภาพในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ อาชีพรอง ความเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บทบาทในองค์กร ระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ย บาท/ปี ความต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชน ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กร ความต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในชุมชน ความพึงพอใจโดยรวมที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และผลกระทบที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นำผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) โดยใช้สถิติพรรณนาอย่างง่าย เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สำหรับอธิบายข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรและความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

2. การศึกษาเพื่อกำหนดตัวชี้วัดสำหรับประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

การศึกษาประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 การรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ที่ได้มีการนิยามหรือให้ความหมายไว้เพื่อใช้ในการนิยามความหมายของการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดยชุมชนและแนวคิดการประเมินตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบการจัดการ 2) องค์ประกอบด้านพื้นที่ 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรม และ 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ของการศึกษาครั้งนี้

2.2 การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อใช้ประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งตัวชี้วัดเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบการจัดการ 2) องค์ประกอบด้านพื้นที่ 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรม และ 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม โดยการรวบรวมและพิจารณาตัวชี้วัดที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดตัวชี้วัดของการศึกษาครั้งนี้

2.3 การคัดเลือกตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนภายใต้กรอบที่กรอบแนวคิดที่กำหนดไว้จากการตรวจเอกสาร จากนั้นจะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องและให้ค่าน้ำหนัก ซึ่งได้แบ่งระดับของการให้คะแนนเพื่อบ่งชี้ถึงความสำคัญของปัจจัยหรือตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่มีความสำคัญน้อยมาก	ให้คะแนนเป็น 1
ระดับที่มีความสำคัญน้อย	ให้คะแนนเป็น 2
ระดับที่มีความสำคัญค่อนข้างมาก	ให้คะแนนเป็น 3
ระดับที่มีความสำคัญมาก	ให้คะแนนเป็น 4
ระดับที่มีความสำคัญมากที่สุด	ให้คะแนนเป็น 5

2.4 ทำการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีเดลฟีหรือเดลฟาย (Delphi technique) เพื่อเป็นการระดมความคิดในการหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจด้านต่างๆ โดยทำการคัดเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ คุณสมบัติเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์และทำการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการพัฒนาชุมชนมาเป็นระยะเวลาอันนานหรือเป็นผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบหรือมีประสบการณ์โดยตรงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการพัฒนาชุมชน จากนั้นจะใช้วิธีการสุ่มแบบให้ชื่อ (snowball sampling) โดยการสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิคนแรกเสนอรายชื่อบุคคลซึ่งควรได้รับการคัดเลือกสรรให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิถัดไป จำนวน 10 คน จากการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ได้ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและลำดับ

ความสำคัญของปัจจัยที่ผ่านการเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือเรียกว่าเป็นคะแนนถ่วงน้ำหนัก (weighting score) เพื่อใช้ประกอบการดำเนินการในขั้นตอนของการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

2.5 การพัฒนาตัวชี้วัดที่ผ่านการคัดเลือกให้เป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยการสัมภาษณ์ประชากรจำนวนทั้งหมด 89 ครัวเรือน

2.6. กำหนดเกณฑ์วัดการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

นำผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) โดยใช้สถิติพรรณนาอย่างง่าย เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สำหรับอธิบายลักษณะของตัวชี้วัดที่บ่งชี้ถึงการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

3. การศึกษาเพื่อประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

การศึกษาประกอบด้วย 2 มีขั้นตอน ดังนี้

การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร จะใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการดำเนินงานจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 35 คน และใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวนทั้งหมด 89 ครัวเรือน โดยให้กลุ่มประชากรเป้าหมายเป็นผู้ให้คะแนนจากตัวชี้วัดที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ แล้ว จากนั้นจะมีการให้คะแนนจากการสอบถามประชากรว่าตัวชี้วัดต่างๆ มีหรือไม่มีและหากมีควรให้คะแนนอยู่ในระดับใด ซึ่งได้แบ่งระดับตัวชี้วัดที่ได้จากการสำรวจตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงของการดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ออกเป็น 6 ระดับ ดังนี้

ไม่มีการจัดการที่เกิดขึ้นในชุมชน	ให้คะแนนเป็น 0
มีการจัดการในชุมชนน้อยที่สุด	ให้คะแนนเป็น 1
มีการจัดการในชุมชนน้อย	ให้คะแนนเป็น 2
มีการจัดการในชุมชนปานกลาง	ให้คะแนนเป็น 3
มีการจัดการในชุมชนมาก	ให้คะแนนเป็น 4
มีการจัดการในชุมชนมากที่สุด	ให้คะแนนเป็น 5

จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาแทนในสมการถ่วงน้ำหนัก ซึ่งจะได้คะแนนถ่วงน้ำหนักซึ่งเป็นตัวแทนของข้อมูลในปัจจุบันนี้ๆ สำหรับการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร จะทำการคำนวณโดยใช้วิธีสมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score equation) (อำนาจ รักษาพล, 2549 อ้างถึง นววรรณ ฐานะกาญจน์, 2545) รูปแบบของสมการที่ 1 มีดังนี้

$$ECEM = \frac{\sum_{i=1}^n W_i R_i}{\sum_{i=1}^n W_i} = \frac{W_1 R_1 + W_2 R_2 + W_3 R_3 + \dots + W_n R_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n}$$

โดยที่

ECEM = ผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Evaluation of Community-based Ecotourism Management)

W_i = ค่าถ่วงน้ำหนักของปัจจัย/ตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 5 โดย 0 = ไม่มี ความสำคัญ จนถึง 5 = ความสำคัญมากที่สุด

R_i = ค่าคะแนนระดับผลจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 5 โดย 0 = ค่าคะแนนระดับไม่มีการจัดการ จนถึง 5 = ค่าคะแนนการจัดการในระดับสูงมาก

จากนั้นทำการเปรียบเทียบระดับผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนกับเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 0 ผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนควรปรับปรุง ถึง 5.03 ผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอยู่ในระดับดี จากสูตรแบ่งช่วงชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{การแบ่งช่วงชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}} \\ &= \frac{5 - 0}{3} \\ &= 1.67\end{aligned}$$

ค่าที่ได้จากการคำนวณโดยสมการดังกล่าวจะเป็นคะแนนซึ่งมีความเป็นไปได้ตั้งแต่ 0 (ผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนควรปรับปรุง) ถึง 5 (ผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอยู่ในระดับดี) นำคะแนนที่ได้จากการคำนวณมาจัดระดับของผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ดังนี้

0.00 – 1.67 = ผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนควรปรับปรุง

1.68 – 3.35 = ผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอยู่ในระดับพอใช้

3.36 – 5.00 = ผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอยู่ในระดับดี

นำผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาอย่างง่าย เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สำหรับอธิบายผลการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (qualitative analysis) เพื่อให้ทราบระดับผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร ซึ่งได้จากการคำนวณโดยใช้วิธีสมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score method)

พื้นที่ศึกษา

ที่ตั้ง

หมู่บ้านคลองเรือมีสภาพพื้นที่เป็นหมู่บ้านกลางป่ามีภูเขาล้อมรอบ มีลำคลองไหลผ่าน เป็นคลองแขนงที่ไหลสู่มแม่น้ำหลังสวน มีพื้นที่ทั้งหมด 10,625 ไร่ เป็นพื้นที่ทำกิน 1,508 ไร่ ทั้งหมดล้วนแต่มีเอกสารสิทธิ์เป็นแบบ ภทบ.5 พื้นที่ที่เหลือทั้งหมดเป็นป่าสงวนแห่งชาติซึ่งเป็นป่าอนุรักษ์เพื่อเป็นต้นน้ำ หมู่บ้านคลองเรือมีอาณาเขตของหมู่บ้านติดพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ ป่าห้วยปลิง อำเภอเมืองระนอง
ทิศใต้	ติดกับ ป่าคลองปาด หมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 2 อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร
ทิศตะวันออก	ติดกับ หมู่ 2 ห้างแก อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร
ทิศตะวันตก	ติดกับ ตื่นเขาพอดตาโขงโดง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

การเดินทาง

การเดินทางสู่หมู่บ้านคลองเรือ จากหมู่บ้านถึงอำเภอโดยใช้รถยนต์ (รถยนต์แบบขับเคลื่อน 4 ล้อ) หรือจักรยานยนต์ ระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 20 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางทั้งสิ้น 1 ชั่วโมง 30 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศและฤดูกาล

ลักษณะการจัดการชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ

การจัดการองค์กรชาวบ้าน

หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ ดำเนินกิจกรรมเสนอโครงการ “โครงการคนอยู่-ป่ายัง” หลังจากนั้นจึงได้มีการเลือกประธานกรรมการ คณะกรรมการ (จำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนครัวเรือนในชุมชน) เพื่อทำการร่างกฎกติกาชุมชน หลังจากที่ได้จัดทำร่างดังกล่าวเสร็จสิ้นแล้วจึงได้มีตัวแทนของชุมชนได้ทำการอ่านกติกาที่คณะกรรมการได้ทำการร่างขึ้นมาให้ชาวบ้าน (ทั้งหมู่บ้าน) ฟังและทำการแก้ไข 4 ครั้ง แล้วจึงส่งให้หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ วิจัยจรรยาบรรณหรือไม่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่ารายละเอียดในเนื้อหาของกติกาชุมชน คือ

1. การทำกินในพื้นที่ได้กำหนด พื้นที่ครอบครอง ครั้วเรือนจะไม่เกิน 50 ไร่
2. การปรับปรุงป่าไผ่ ให้เป็นแปลงเกษตรเชิงอนุรักษ์
3. การนำไม้มาใช้สอย ขอให้ดำเนินการเพียงปีละ 5 ครั้วเรือน และมีการพิจารณาโยกย้ายครั้วเรือนที่ทำกินและอาศัยในพื้นที่ป่าลึก
4. การทำแนวเขตและการดูแลแนวเขต
5. การห้ามล่าสัตว์และการใช้ยาเบื่อปลาในลำคลอง

การจัดการพื้นที่ทำกิน

จากกติกาที่กำหนดให้ทำกินเฉพาะในพื้นที่มีอยู่ โดยจัดโซนพื้นที่ทำกินกับพื้นที่ป่าให้ชัดเจน ดำเนินการโดยคณะกรรมการโครงการ เจ้าหน้าที่และเจ้าของพื้นที่ของแต่ละแปลงร่วมกันสำรวจ และเมื่อความชัดเจนของพื้นที่เกิดขึ้นแล้ว ก็จะปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่เป็นสวนกาแฟแต่เพียงอย่างเดียว ให้เป็นพื้นที่ทางการเกษตรเชิงอนุรักษ์หรือเกษตรผสมผสาน คุณชัยรัตน์ แวนแก้ว ผู้ริเริ่มและเจ้าของแนวคิด ให้ใช้ชื่อว่า “เกษตร 4 ชั้น” เป็นรูปแบบการทำเกษตรที่เลียนแบบต้นไม้ในป่าที่ขึ้นหนาแน่น เบียดเสียดตั้งแต่ชั้นบน ชั้นกลาง ชั้นล่าง แต่สามารถเจริญเติบโตสมบูรณ์ทุกต้นโดยไม่ต้องใส่ปุ๋ยหรือสารเคมี จึงได้ทำการเลียนแบบปारธรรมชาติ โดยการปลูกพันธุ์ไม้ต่าง ๆ เสริมลงในสวนกาแฟเพื่อให้ใกล้เคียงกับป่ามากที่สุด และใช้การสังเกตลักษณะพันธุ์ไม้ ที่มีสัดส่วนความสูงแต่ละระดับมารวมกันอย่างกลมกลืนกับสภาพปारธรรมชาติ คือ ชั้นบน เช่น สะตอ หมากรุก ทุเรียน ชั้นกลาง เช่น มังคุด ลองกอง เงาะ ชั้นล่าง เช่น พริก ผักเหลียง แต่เนื่องจากมีปัญหาด้านวัชพืช ซึ่งเป็นพืชที่ไม่ต้องการและไม่เกิดประโยชน์ จึงเปลี่ยนวัชพืชที่เข้ามาเป็นพืชบนผิวดิน และมีหัวหรือเหง้าอยู่ใต้ดินเป็นชั้นใต้ดิน ปัจจุบันพบว่าชาวบ้านที่ตั้งใจทำเกษตร 4 ชั้นในชุมชนเกินจำนวนครึ่งหนึ่งของชุมชน และมีแนวคิดที่จะรวมกลุ่มกันส่งผลผลิตที่ได้ออกสู่ตลาดอันได้แก่ ผักกูด ผักเหลียง ฯลฯ ซึ่งปัญหาของกลุ่ม คือ เรื่องของการขนส่งที่มีค่าใช้จ่ายสูงและจำนวนของผลผลิตยังมีจำนวนน้อยสามารถส่งผลผลิตออกขายได้เพียงอาทิตย์ละ 1 ครั้ง และบางครั้งต้องอาศัยรถ จากหน่วยอนุรักษ์จัดการต้นน้ำฯ เข้ามาช่วยเหลือในการขนส่ง

การจัดการทรัพยากร

ชาวบ้านคลองเรือและหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ ร่วมกันทำกติกาชุมชนขึ้นมาใช้เป็นแนวทางการจัดการทรัพยากร ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับชาวบ้านและเป็นผลดีต่อการรักษาป่าต้นน้ำลำธารในข้อกำหนดในกติกาชุมชนมีดังนี้ คือ

1. ห้ามบุกรุกแผ้วถางทำลายป่าในเขตป่าอนุรักษ์ หากฝ่าฝืนปรับไร่ละ 150,000 บาท ถ้ำแผ้วถางเกิน 1 ไร่ ทั้งปรับทั้งไล่ออกจากพื้นที่
2. ผู้มีสิทธิ์ทำกินอย่างถูกต้อง ต้องมีทะเบียนบ้านหมู่ที่ 2 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ก่อนเดือนพฤศจิกายน 2536 (ต้องอยู่ในหมู่บ้านคลองเรือจริง)
3. ผู้ที่มีพื้นที่ติดต่อกับเขตป่าอนุรักษ์ ต้องดูแลรักษาป่าติดต่อนั้นด้วย
4. การนำไม้มาใช้สอยในหมู่บ้าน จะต้องผ่านคณะกรรมการเกินครึ่งหากฝ่าฝืนโดนไม้มีความโตเกิน 100 เซนติเมตร ปรับ 5,000 - 50,000 บาท (ใช้ไม้ในเขตป่าใช้สอยหรือพื้นที่ทำกินเท่านั้น)
5. ห้ามนำไม้ออกนอกพื้นที่โดยเด็ดขาด ถ้าบุคคลภายนอกลักลอบทำไม้ คณะกรรมการต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทันที
6. ห้ามล่าสัตว์ทุกชนิด ยกเว้นหนูป่า กระรอก หรือสัตว์ที่สามารถทำลายพืชผลทางการเกษตร ฝ่าฝืนปรับ 500 – 10,000 บาท
7. ยินดีปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางราชการ
8. การดำเนินการของคณะกรรมการ 1 ชุด โดยการเลือกตั้ง จะดำเนินการในระยะเวลา 3 ปี ถ้ามีการลาออกจะต้องป้านคณะกรรมการเกินครึ่ง และให้เลือกตั้งใหม่
9. ทุกบ้านจะต้องมีไม้ยืนต้น เช่น มะพร้าว หมาก ทุเรียน มังคุด สะตอ ลางสาด ฯลฯ

ในพื้นที่ทำกินไม่น้อยกว่าไร่ละ 25 ต้น

10. ห้ามจุดไฟเผาป่าในเขตป่าอนุรักษ์ ฝ่าฝืนปรับ 5,000 บาท และถ้ามีความจำเป็นต้องจุดไฟเผาในพื้นที่ทำกิน แล้วลูกหลานไปติดสวนผู้อื่น แล้วแต่คุณกรณี
11. ห้ามเบื้อ ระเบิด หรือซื้อตปลา สัตว์น้ำทุกชนิด ฝ่าฝืนปรับ 500-5,000 บาท และริบอุปกรณ์หรือแจ้งความดำเนินคดี
12. ห้ามบุคคลภายนอกเข้ามาเก็บของป่าเพื่อการค้าเว้นแต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ
13. ห้ามมิให้มีการซื้อขายหรือมอบให้ซึ่งที่ดินทำกิน ในเขตหมู่บ้านโดยเด็ดขาด เว้นแต่
 - 13.1 ที่มีหลักฐานภูมิฉำเนาอยู่ในเขตซื้อขายกันเอง แต่จะต้องรวมที่ทำกินของเดิมที่มีอยู่ไม่เกิน 50 ไร่
 - 13.2 บุคคลมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด และสามารถตรวจสอบได้
 - 13.3 ทั้งสองกรณีจะต้องยื่นคำร้องผ่านคณะกรรมการ และคณะกรรมการจะพิจารณาอนุมัติแล้วเท่านั้น
14. การแผ้วถางป่าและจุดไฟเผาป่าไสในพื้นที่ทำกิน ต้องได้รับความเห็นชอบเป็นลายลักษณ์อักษรจากมติที่ประชุมของคณะกรรมการ หากฝ่าฝืน ปรับไม่เกินไร่ละ 5,000 บาท หากไม่ยินยอมให้ปรับจะดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้
15. ทุกคนต้องปฏิบัติตามมติที่ประชุม

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร ผลการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1. สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร 2. การกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 3. การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

1. ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกภายในชุมชน

จากการศึกษาลักษณะพื้นฐานผู้แทนครัวเรือนทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกภายในชุมชนโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์จำนวน 89 ครัวเรือน พบว่า สมาชิกภายในชุมชนเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 71.9 และ 28.1 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.8 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.7 ซึ่งมีสถานภาพเป็นหัวหน้าครัวเรือนมากกว่าสมาชิกในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 74.2 และ 25.8 ตามลำดับ โดยสมาชิกในครัวเรือนที่มีจำนวน 4-5 คน มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.7 รองลงมาคือจำนวนสมาชิก 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 41.6 ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 88.8 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 11.2 อาชีพหลักของสมาชิกคือ เกษตรกรรม/ชาวสวน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักระหว่าง 100,001 - 200,000 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 58.5 รองลงมาคือ รายได้ระหว่าง 50,000 - 100,000 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 30.3 ในส่วนอาชีพรองของสมาชิกคือ อาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 62.9 รองลงมาคือ ไม่มีอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 19.1 รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 14.6 และอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 3.4 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกภายในชุมชน

(n=89)

ลักษณะพื้นฐานของสมาชิกภายในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	64	71.9
หญิง	25	28.1
อายุ		
20-30 ปี	7	7.9
31-40 ปี	39	43.8
41-50 ปี	30	33.7
51-60 ปี	10	11.2
60 ปีขึ้นไป	3	3.4
สถานภาพในครัวเรือน		
หัวหน้าครัวเรือน	66	74.2
สมาชิก	23	25.8
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมผู้สัมภาษณ์)		
2-3 คน	37	41.6
4-5 คน	46	51.7
6 คนขึ้นไป	6	6.7
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	79	88.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	10	11.2
อาชีพหลัก		
เกษตรกร/ชาวสวน	89	100.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n=89)

ลักษณะพื้นฐานของสมาชิกภายในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ยต่อปี		
50,000 - 100,000 บาท	27	30.3
100,001 - 200,000 บาท	52	58.5
200,001 - 300,000 บาท	10	11.2
อาชีพรอง		
อาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	56	62.9
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	3	3.4
รับจ้างทั่วไป	13	14.6
ไม่มีอาชีพรอง	17	19.1

2. ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

สำหรับความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ความต้องการของชุมชนให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเกิดขึ้นต่อไป ความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและกิจกรรมที่ต้องการเข้าร่วม ความต้องการเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ความพึงพอใจโดยรวมที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดในตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ดังนี้

3. ความต้องการของชุมชนให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเกิดขึ้นต่อไป

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนร้อยละ 100.0 มีความต้องการที่จะให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเกิดขึ้นต่อไป โดยให้เหตุผลว่า ต้องการให้หมู่บ้านเป็นมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและนำสิ่งดีๆที่เป็นประโยชน์ในชุมชนกลับไปพัฒนาในชุมชนตนเองเช่น ตัวอย่างการปลูกพืชเกษตร 4 ชั้น เป็นต้น (ตารางที่ 2)

4. ความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 95.5 และส่วนน้อยเท่านั้นเพียงร้อยละ 4.5 ที่ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมโดยให้เหตุผล คือ ไม่มีเวลา เนื่องจากต้องประกอบอาชีพหลายอย่าง บ้านอยู่ห่างไกลจากชุมชนมาก มีปัญหาเรื่องการเดินทางเข้ามาทำกิจกรรมและสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย (ตารางที่ 2)

5. ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ในตำแหน่งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ภายในชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ได้แก่ ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายบ้านพักโฮมสเตย์ ฝ่ายติดต่อประสานงาน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ข้อมูล และฝ่ายบัญชี เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 38.1 การให้สถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์) คิดเป็นร้อยละ 22.2 เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อบริการนักท่องเที่ยว (เจ้าของสวนเกษตร 4 ชั้น, สวนผลไม้) คิดเป็นร้อยละ 21.0 เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเดินป่า/ล่องแพ/ศึกษาธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 14.8 และกิจกรรมที่ต้องการเข้าร่วมน้อยที่สุดคือ การเป็นสมาชิกถือหุ้นภายในชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 3.9 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ความต้องการของชุมชนในหมู่บ้านคลองเรือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n=89)

ความต้องการของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความต้องการของชุมชนที่ให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชนต่อไป		
ต้องการ	89	100.0
รวม	89	100.0
ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน		
ต้องการ	85	95.5
ไม่ต้องการ	4	4.5
รวม	89	100.0
กิจกรรมที่ประชาชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วม (ตอบได้หลายข้อ)		
คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ภายในชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	67	38.1
การให้สถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์)	39	22.2
ผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อบริการนักท่องเที่ยว (เจ้าของสวนเกษตร 4 ชั้น, สวนผลไม้)	37	21.0
มัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเดินป่า/ล่องแพ/ศึกษาธรรมชาติ	21	14.8
ความต้องการเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน (ตอบได้หลายข้อ)		
ถนน	71	28.0
สัญญาณโทรศัพท์	64	25.2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

	(n=89)	
ความต้องการของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไฟฟ้าพลังงานน้ำ	39	15.4
ไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์	26	10.2
การให้สถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์)	26	10.2
ระบบกำจัดขยะ/น้ำเสีย	18	7.0
ระบบน้ำใช้	5	2.0
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	5	2.0
ความพึงพอใจโดยรวมที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน		
มาก	59	66.3
ปานกลาง	30	33.7
รวม	89	100.0

จากการสอบถามถึงเหตุผลของความต้อการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในตำแหน่งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ภายในชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ต้องการที่จะเรียนรู้การทำงานอย่างเป็นระบบในหลายฝ่ายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในชุมชนเพื่อพัฒนาตนเอง ส่วนการให้สถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์) ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ที่พักของตนมีความสะดวกที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้ ส่วนกิจกรรมเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อบริการนักท่องเที่ยว (เจ้าของสวนเกษตร 4 ชั้น, สวนผลไม้) ให้เหตุผลว่า สวนเกษตรของตนมีความพร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้และนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติในชุมชนของนักท่องเที่ยวเองได้ ส่วนการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเดินป่า/ล่องแพ/ศึกษาธรรมชาติ ให้เหตุผลว่า มีความเชี่ยวชาญเดินป่าเป็นประจำและเคยชินกับเส้นทางแล้ว นอกจากนี้ยังมีความรู้เกี่ยวกับพรรณพืช ต้นไม้ พันธุ์นก ที่จะสามารถให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวได้ แต่เมื่อถามสมาชิกที่ไม่ตอบกิจกรรมนี้ ได้ให้เหตุผลว่า ไม่คุ้นชินกับเส้นทางและไม่มีความรู้มากพอที่จะสามารถบอกนักท่องเที่ยวได้ ส่วนการเป็นสมาชิกถือหุ้่นที่ต้องการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ให้เหตุผลว่า ยังไม่มีเวลามากพอที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

6. ความต้องการเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

จากตารางที่ 2 พบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ถนน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมาคือ สัญญาณโทรศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 25.0 ไฟฟ้าพลังงานน้ำ คิดเป็นร้อยละ 15.4 ไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์และการให้สถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์) คิดเป็นร้อยละ 10.2 ระบบกำจัดขยะ/น้ำเสีย คิดเป็นร้อยละ 7.0 และมี 2 อย่างที่สมาชิกมีความต้องการน้อยที่สุดคือ ระบบน้ำใช้และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จากการสอบถาม พบว่า ชุมชนเห็นว่าการเข้าถึงชุมชนเป็นไปด้วยความยากลำบากโดยเฉพาะหน้าฝน และการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ยังไม่สะดวก เนื่องจากมีจุดรับส่งสัญญาณเพียง 1 แห่งเท่านั้น นอกจากนี้ ชุมชนเห็นว่าสามารถสร้างไฟฟ้าจากพลังงานน้ำได้มากกว่านี้ถ้ามีผู้สนับสนุนเงินทุนจากหน่วยงานภายนอก

7. ความพึงพอใจโดยรวมที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

จากตารางที่ 2 พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คิดเป็นร้อยละ 66.3 รองลงมาคือ สมาชิกมีความพึงพอใจในระดับปานกลางต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คิดเป็นร้อยละ 33.7 โดยผู้ตอบส่วนใหญ่ที่มีความพึงพอใจในระดับมากและระดับปานกลางให้เหตุผลว่า การดำเนินงานมีระเบียบเป็นขั้นตอนที่เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น มีการจัดการประชุมให้สมาชิกได้รับทราบเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ มีระเบียบปฏิบัติสำหรับสมาชิกในชุมชนและนักท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนยังนำชื่อเสียงมาสู่ชุมชนทั้งในด้านความเพลิดเพลินกับธรรมชาติและความเป็นที่ศึกษาดูงาน

8. ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเด็นสำคัญในหัวข้อนี้ จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถจัดผลกระทบออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งผลจากการศึกษาปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเด็นผลกระทบ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)			
	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็น ด้วย
ผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อม				
เกิดมลพิษ	2.2 (2)	9.0 (8)	32.6 (29)	56.2 (50)
ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	1.1 (1)	9.0 (8)	31.5 (28)	58.4 (52)
ผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจ				
เกิดอาชีพเสริม	37.1 (33)	46.1 (41)	13.5 (12)	3.3 (3)
ทำให้รายได้เพิ่มขึ้น	18.0 (16)	66.3 (59)	12.4 (11)	3.3 (3)
ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น	2.2 (2)	21.4 (19)	47.2 (42)	29.2 (26)
ผลกระทบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม				
เกิดการพัฒนาหมู่บ้าน	66.3 (59)	32.6 (29)	-	1.1 (1)
ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก	66.3 (59)	27.0 (24)	5.6 (5)	1.1 (1)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประเด็นผลกระทบ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)			
	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็น ด้วย
เกิดความร่วมมือกันทำกิจกรรมในหมู่บ้าน	64.1 (57)	31.5 (28)	2.2 (2)	2.2 (2)
ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง	-	15.7 (14)	13.5 (12)	70.8 (63)
ไม่มีความปลอดภัยในชุมชน (เนื่องจาก นักท่องเที่ยวภายนอกเข้ามา)	1.1 (1)	9.0 (8)	15.7 (14)	74.2 (66)

จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยแบ่งผลกระทบที่ได้รับออกเป็น 3 กลุ่ม กล่าวคือ ผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อม ผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจ และผลกระทบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม สามารถอธิบายได้ ดังนี้

8.1 ผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนให้ความเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อมที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนมากที่สุดคือ การทำให้ชุมชนเกิดมลพิษ คิดเป็นร้อยละ 2.2 รองลงมาคือ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 1.1 โดยสมาชิกในชุมชนให้เหตุผลว่ามลพิษที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นมลพิษทางเสียงของนักท่องเที่ยวและมลพิษทางอากาศจากพาหนะของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่

8.2 ผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกในชุมชนให้ความเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนมากที่สุดคือ ทำให้เกิดอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 37.1 ไม่ว่าจะเป็นมัคคุเทศน์ท้องถิ่น แม่ครัว การให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ เจ้าของสวนเกษตร 4 ชั้น เจ้าของสวนผลไม้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว รองลงมาสมาชิกชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการมีอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 18.0 อย่างไรก็ตาม มีเพียงร้อยละ 2.2 เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนทำให้ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 2.2

8.3 ผลกระทบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกในชุมชนให้ความเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนมากที่สุดคือ ทำให้หมู่บ้านเกิดการพัฒนาและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก คิดเป็นร้อยละ 66.3 สมาชิกส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ชุมชนต้องพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเท่าที่จำเป็นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในพื้นที่แต่ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยไม่ทำลายความเป็นธรรมชาติของพื้นที่ไป รองลงมาคือ ความร่วมมือกันทำกิจกรรมในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 64.1 กิจกรรมที่ร่วมมือกันทำ เช่น การทำความสะอาดหมู่บ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ จากการที่มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชนนั้นไม่ได้ทำให้วัฒนธรรมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามสมาชิกในชุมชนร้อยละ 1.1 มีความเห็นว่า การเข้ามาของนักท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชน (ตารางที่ 3)

การกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ผู้วิจัยกำหนดตัวชี้วัดประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนภายใต้กรอบมิติทางด้านชุมชน โดยการตรวจเอกสารอ้างอิงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 24 ตัวชี้วัด สรุปแยกตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการจัดการ 2) องค์ประกอบด้านพื้นที่ 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสมและกำหนดค่าความสำคัญหรือค่าถ่วงน้ำหนักโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ซึ่งให้ค่าคะแนนความสำคัญจากระดับ 0 ไม่มี ความสำคัญ จนถึง 5 มีความสำคัญมากที่สุด และเมื่อผ่านการประเมินความเหมาะสมจาก

ผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวชี้วัด จำนวน 24 ตัวชี้วัด ด้วยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแกนนำภายในองค์กรชุมชน รวมทั้งแบบสอบถามเก็บข้อมูลประกอบการ สัมภาษณ์สมาชิกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านและได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิง นิเวศโดยชุมชนบ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร จำนวน 89 ครัวเรือน

ผู้วิจัยได้นำตัวชี้วัดจากองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ รวมทั้งสิ้น 24 ตัวชี้วัด ซึ่งได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมและให้ค่าคะแนนความสำคัญหรือค่าถ่วงน้ำหนักจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไป ใช้ประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร พร้อมทั้ง ได้ทำการกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ซึ่งอ้างอิงจากหลักวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน จากนั้นจึงให้คณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบรายละเอียดและ แก้ไขข้อผิดพลาด รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านการ จัดการ

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (R)
1. ด้านการจัดการ	
1. มีมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น มาตรการกำจัดขยะ และการประหยัดพลังงาน	5 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติร้อยละ 80 ขึ้นไป 4 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติร้อยละ 70-79 3 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติร้อยละ 60-69 2 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติร้อยละ 50-59 1 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติร้อยละ 40-49 0 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติน้อยกว่าร้อยละ 40
2. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้นโดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ (R)
3. มีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยว	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อการกำหนดกฎระเบียบและการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดสำหรับนักท่องเที่ยวตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
4. มีการกำหนดเขตหรือมีการแบ่งพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
5. มีมาตรการติดตามตรวจสอบและประเมินผลของผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว	5 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติร้อยละ 80 ขึ้นไป 4 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติร้อยละ 70-79 3 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติร้อยละ 60-69 2 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติร้อยละ 50-59 1 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติร้อยละ 40-49 0 = มีการกำหนดมาตรการที่สมาชิกปฏิบัติน้อยกว่าร้อยละ 40
6. มีระบบและวิธีรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อระบบและวิธีรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0

ตารางที่ 5 ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านพื้นที่

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (R)
2. ด้านลักษณะพื้นที่	
1. สภาพธรรมชาติ,ระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวนหรือมีการดัดแปลงโดยมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชนหรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
2. พื้นที่ที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณโดดเด่น สมุนไพรหรือสัตว์ป่า เป็นต้น	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
3. พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนจะเข้าไปดูแลจัดการจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ตามกฎหมาย	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0

ตารางที่ 6 ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านกิจกรรม

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (R)
3. ด้านกิจกรรม	
1. กิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด (กิจกรรมที่รักษาสภาพแวดล้อม)	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
2. กิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยว	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
3. กิจกรรมที่ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐาน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
4. กิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
5. กิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0

ตารางที่ 7 ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านการมีส่วนร่วม

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (R)
4. ด้านการมีส่วนร่วม	
1. มีระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
2. มีระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างเป็นธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
3. การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกชุมชนในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
4. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้และทักษะในการจัดการและแก้ไขผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่นๆ จากการท่องเที่ยวได้	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ (R)
5. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
6. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีทักษะการบริหารจัดการเบื้องต้น เช่น การจัดระบบนำเที่ยว การจัดการด้านตลาด ด้านการบัญชีและการเงิน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0 5 = ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง 5 องค์กรขึ้นไป
7. มีองค์กรชุมชนรองรับในการดำเนินงานและการจัดการ	5 = ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง 5 องค์กรขึ้นไป 4 = ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง 4 องค์กร 3 = ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง 3 องค์กร 2 = ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง 2 องค์กร 1 = ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง 1 องค์กร 0 = ไม่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง
8. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีการกำหนด	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ (R)
มาตรฐานการให้บริการ (ความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกที่จำเป็น เป็นต้น)	โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
9. มีระบบผู้นำที่เข้มแข็งและ เป็นที่เชื่อถือของชุมชน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกใน ชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็น จริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0
10. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วม ในการดำเนินการด้านการ ท่องเที่ยวมีทักษะด้านการ บริการ เช่น วิธีการต้อนรับ การบริการด้านที่พัก อาหาร และอื่นๆ	ค่าคะแนนเฉลี่ย (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของสมาชิกใน ชุมชนต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาพความเป็น จริงที่เกิดขึ้นระดับมากที่สุดจนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น โดยให้ค่าคะแนน = 5 จนถึงระดับที่ไม่มีการปฏิบัติเกิดขึ้น = 0

**การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
หมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร**

ตัวชี้วัดประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนภายใต้องค์ประกอบ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 24 ตัวชี้วัด ซึ่งผ่านการประเมินและกำหนดค่าความสำคัญ หรือค่าถ่วง
น้ำหนัก จากผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน จากนั้นทำการประเมินโดยการรวบรวมข้อมูลทุกข้อมูมิ และ
สัมภาษณ์เชิงลึกคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งแบบสอบถามเก็บข้อมูล
ประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านและได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร จำนวน 89 ครัวเรือน แยกตาม
องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการจัดการ

องค์ประกอบด้านพื้นที่ 2) องค์ประกอบด้านพื้นที่ 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรม 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งผลการศึกษารูปออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ผลจากการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสำคัญ 4 ด้านคือ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านกิจกรรม และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้หากขาดข้อใดข้อหนึ่ง ก็จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนขาดความสมบูรณ์ไป โดยองค์ประกอบหลักที่ได้นี้ จะประกอบด้วยข้อย่อยที่อธิบายหรือขยายความถึงองค์ประกอบหลัก ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 10 ท่าน ได้ให้ความสำคัญในตัวชี้วัดต่างๆ ดังนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาเห็นว่า ตัวชี้วัดด้านการจัดการ มีจำนวน 6 ตัวชี้วัด โดยให้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดมากถึง 4.60 คะแนน คือตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับมีมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น มาตรการกำจัดขยะและการประหยัดพลังงาน และให้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัด 4.40 คะแนน จำนวน 2 ตัวชี้วัดคือ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวและมีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยว โดยให้ค่าคะแนน (W) เฉลี่ย เท่ากับ 4.35

ตัวชี้วัดด้านกิจกรรม มีจำนวน 5 ตัวชี้วัด โดยให้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดมากถึง 4.70 คะแนนคือ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด (กิจกรรมที่รักษาสภาพแวดล้อม) และให้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดรองลงมาคือ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยว โดยให้ค่าคะแนน (W) เฉลี่ย เท่ากับ 4.34

ตัวชี้วัดด้านพื้นที่ มีจำนวน 3 ตัวชี้วัด โดยให้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดมากถึง 4.80 คะแนน คือ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับสภาพธรรมชาติ,ระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวนหรือมีการดัดแปลงโดยมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชนหรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน และให้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดรองลงมาคือ ตัวชี้วัดที่

เกี่ยวกับพื้นที่ที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว โดยให้ค่าคะแนน (W) เฉลี่ย เท่ากับ 4.30

ตัวชี้วัดด้านการมีส่วนร่วมมีปัจจัยย่อยมากที่สุดจำนวน 10 ตัวชี้วัด โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดมากถึง 4.80 คะแนน คือ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการมีระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม และให้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัด 4.50 คะแนน จำนวน 2 ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกชุมชนในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการมีระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างเป็นธรรม โดยให้ค่าคะแนน (W) เฉลี่ย เท่ากับ 4.17

จากผลข้างต้น สามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้

จากการที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดด้านการมีส่วนร่วมมากถึง 4.80 คะแนน หมายถึง ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สิ่งที่สำคัญมากที่สุดคือ การมีระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมภายหลังจากการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติเหล่านั้น อาจจะเป็นในรูปแบบการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน สิ่งที่สำคัญรองลงมาคือ การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกชุมชนในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติในแนวทางเดียวกันเพื่อต้องการให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อไป นอกจากนี้ยังต้องมีระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างเป็นธรรม เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เห็นถึงประโยชน์ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนว่าสามารถสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับชุมชนได้เป็นอย่างดี อาจจะเป็นการแบ่งรายได้เพื่อเป็นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ของชุมชน แบ่งให้กับสถานที่สำคัญภายในชุมชน เช่น โรงเรียน วัด เป็นต้น สำหรับตัวชี้วัดด้านลักษณะพื้นที่ ที่มีค่าน้ำหนักรองลงมาหมายถึง พื้นที่ที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนควรมีสภาพธรรมชาติ, ระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวนหรือมีการดัดแปลงโดยมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชนหรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยือน นอกจากนี้ควรเป็นพื้นที่ที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณโดดเด่น สมุนไพรหรือ

สัตว์ป่า เป็นต้น เพื่อจะได้นำความรู้กลับไปยังชุมชนของนักท่องเที่ยวบ้างนอกเหนือจากความ
เพลิดเพลินใจในการมาเยือนเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม หากต้องการให้พื้นที่หรือชุมชนสภาพแวดล้อมที่ดี
ต่อไป การมีมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น มาตรการ
กำจัดขยะและการประหยัดพลังงาน การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว
และการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติ การกำหนดเขตหรือแบ่งพื้นที่ใน
การประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว การติดตามตรวจสอบและประเมินผลของผลกระทบจาก
กิจกรรมการท่องเที่ยว และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งที่สำคัญเช่นกัน สิ่งเหล่านี้ล้วน
แต่เป็นตัวชี้วัดด้านการจัดการ ส่วนตัวชี้วัดด้านกิจกรรม หมายความว่า หากชุมชนมีความพร้อมใน
การดำเนินงาน สภาพพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวพร้อมสำหรับการท่องเที่ยว และการจัดการที่ดีแล้ว
ในการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมก็สามารถที่จะออกแบบกิจกรรมได้โดยง่าย ซึ่งกิจกรรมที่
จัดขึ้นควรจะเป็นกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อย
ที่สุด (กิจกรรมที่รักษาสภาพแวดล้อม) สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยว ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐาน
ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้ และต้องเป็นกิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินและ
เพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของตัวชี้วัดต่างๆ ที่บ่งชี้ถึงการประเมินผลการจัดการการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตามลำดับความสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตัวชี้วัด	ค่าถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย จากผู้ทรงคุณวุฒิ (W_i)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)
1. องค์ประกอบด้านการจัดการ		
1. มีมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น มาตรการกำจัดขยะ และการประหยัดพลังงาน	4.60	0.60
2. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ ของแหล่งท่องเที่ยว	4.40	0.76
3. มีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุม นักท่องเที่ยว	4.40	0.60
4. มีการกำหนดเขตหรือมีการแบ่งพื้นที่ในการ ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.30	0.88
5. มีมาตรการติดตามตรวจสอบและประเมินผล ของผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.20	0.72
6. มีระบบและวิธีรักษาความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยว	4.20	0.68
คะแนนเฉลี่ย	4.35	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ค่าถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย จากผู้ทรงคุณวุฒิ (W_i)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)
2. องค์ประกอบด้านพื้นที่		
1. สภาพธรรมชาติ,ระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวนหรือมีการตัดแปลงโดยมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชนหรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน	4.80	0.88
2. พื้นที่ที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณโดดเด่น สมุนไพรหรือสัตว์ป่า เป็นต้น	4.40	0.98
3. พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนจะเข้าไปดูแลจัดการจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ตามกฎหมาย	3.80	0.76
คะแนนเฉลี่ย	4.30	
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรม		
1. กิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด (กิจกรรมที่รักษาสภาพแวดล้อม)	4.70	0.97
2. กิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยว	4.50	0.83

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ค่าถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย จากผู้ทรงคุณวุฒิ (W _i)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)
3. กิจกรรมที่ยืดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือ ลักษณะโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐาน	4.30	0.62
4. กิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้	4.20	0.90
5. กิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูน ประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว	4.00	0.76
คะแนนเฉลี่ย	4.34	
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม		
1. มีระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม	4.80	0.98
2. มีระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จาก การท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวม อย่างเป็นธรรม	4.50	0.83
3. การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับ สมาชิกชุมชนในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว	4.50	0.76
4. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการ ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้และ ทักษะในการจัดการและแก้ไขผลกระทบด้าน สิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่นๆ จากการ ท่องเที่ยวได้	4.40	0.90

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ค่าถ่วงน้ำหนัก เฉลี่ยจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ (W_i)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)
5. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการ ท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจในการเป็นมัคคุเทศก์ ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี	4.20	0.62
6. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการ ท่องเที่ยวมีทักษะการบริหารจัดการเบื้องต้น เช่น การ ติดต่อประสานงาน การจัดระบบนำเที่ยว การจัดการ ด้านตลาด ด้านการบัญชีและการเงิน	4.00	0.69
7. มีองค์กรชุมชนรองรับในการดำเนินงานและการจัดการ	4.00	0.85
8. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการ ท่องเที่ยวมีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการ (ความ สะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เป็นต้น)	3.90	0.61
9. มีระบบผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของชุมชน	3.70	0.69
10. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการ ท่องเที่ยวมีทักษะด้านการบริการ เช่น วิธีการต้อนรับ การบริการด้านที่พัก อาหารและอื่นๆ	3.70	0.60
คะแนนเฉลี่ย	4.17	

2. การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

จากการศึกษาตัวชี้วัดเพื่อการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร ทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาด้วยการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึก คณะกรรมการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกในหมู่บ้านจำนวน 89 ครัวเรือน แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ อัตราส่วนร้อยละและค่าเฉลี่ย และประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ด้วยสมการถ่วงน้ำหนัก ตามองค์ประกอบหลักสำคัญ 4 ด้านคือ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านกิจกรรม และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

2.1 องค์ประกอบด้านการจัดการ ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน 6 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า

มีมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น มาตรการกำจัดขยะและการประหยัดพลังงาน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะกรรมการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และรวบรวมข้อมูลทุกมิติภายในพื้นที่เกี่ยวกับมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน พบว่า สมาชิกชุมชนมีการกำหนดมาตรการอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมในลักษณะของการใช้ประโยชน์ป่าชุมชน ส่วนมาตรการกำจัดขยะทางชุมชนได้จัดแหล่งเผาขยะไว้เป็นศูนย์กลางจำนวน 1 จุด และมีการแยกขยะอย่างชัดเจนในบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (ภาพที่ 4) ส่วนการประหยัดพลังงาน ทุกครัวเรือนมีการใช้ไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ (ภาพที่ 5) และขณะนี้อยู่ในช่วงการทดลองใช้ไฟฟ้าจากพลังงานน้ำอีกด้วย (ภาพที่ 6) เนื่องจากชุมชนนี้ไฟฟ้าไม่สามารถเข้าถึงได้ คิดเป็นร้อยละ 100.0 ดังนั้นเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 5.00 รายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ระดับความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนต่อตัวชี้วัดด้านการจัดการ

(n=89)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน
	(5) เห็น ด้วย มาก ที่สุด	(4) เห็น ด้วย มาก	(3) เห็น ด้วย ปาน กลาง	(2) เห็น ด้วย น้อย	(1) เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	(0) ไม่ เห็น ด้วย	
1. มีมาตรการในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืน เช่น มาตรการ กำจัดขยะและการ ประหยัดพลังงาน	100.0 (89)						5.0
2. มีการกำหนดขีด ความสามารถในการ รองรับของแหล่ง ท่องเที่ยว	20.2 (18)	33.7 (30)	29.2 (26)	6.8 (6)	7.9 (7)	2.2 (2)	3.45
3. มีการกำหนด กฎระเบียบในการ ควบคุมนักท่องเที่ยว	20.2 (18)	33.7 (30)	29.2 (26)	6.8 (6)	7.9 (7)	2.2 (2)	4.18
4. มีการกำหนดเขตหรือ มีการแบ่งพื้นที่ในการ ประกอบกิจกรรมการ ท่องเที่ยว	47.2 (42)	33.7 (30)	12.3 (11)	5.7 (5)	1.1 (1)	-	4.20

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n=89)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
	(5) เห็น ด้วย มาก ที่สุด	(4) เห็น ด้วย มาก	(3) เห็น ด้วย ปาน กลาง	(2) เห็น ด้วย น้อย	(1) เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	(0) ไม่ เห็น ด้วย	
5. มีมาตรการติดตาม ตรวจสอบและ ประเมินผลของ ผลกระทบจากกิจกรรม การท่องเที่ยว	41.6 (37)	22.5 (20)	23.6 (21)	5.7 (5)	4.4 (4)	2.2 (2)	1.0
6. มีระบบและวิธีการรักษา ความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยว	61.8 (55)	32.5 (29)	5.7 (5)	-	-		4.56
คะแนนถ่วงน้ำหนัก เฉลี่ยรวม							3.74

ภาพที่ 4 แหล่งเศษขยะที่มีในหมู่บ้านคลองเรือ จำนวน 1 แหล่ง

ภาพที่ 5 แผงโซลาร์เซลล์เพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ไว้ใช้ภายในหมู่บ้าน

ภาพที่ 6 เครื่องปั๊มน้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำไว้ใช้ภายในหมู่บ้าน (ระหว่างการทดลองใช้)

มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะกรรมการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิภายในพื้นที่เกี่ยวกับการกำหนดให้มีขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ ซึ่งใช้การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนในพื้นที่แต่ละเดือนเป็นตัวแทนของคำถาม จากการสำรวจพบว่า สมาชิกชุมชนได้มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ได้เดือนละ 2 คณะ คณะละไม่เกิน 25 คน เพื่อเป็นการป้องกันพื้นที่ไม่ให้เสื่อมโทรม อย่างไรก็ตามสมาชิกบางส่วนมีความเห็นว่า ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาในส่วนของกาหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและควรให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากๆ นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 3.45 (ตารางที่ 9)

มีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยว

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 คนพบว่า สมาชิกชุมชนได้มีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 4.18 รายละเอียดดังตารางที่ 9 โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความเปราะบางและพร้อมที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งจากผลประโยชน์ ดังนั้นจึงมีการกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อชุมชนและนักท่องเที่ยว กฎระเบียบมีดังนี้

1. การติดต่อเข้าที่พักต้องติดต่อคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนก่อน
2. แจ้งการเดินทางล่วงหน้า 7 วันทำการ
3. ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน
4. ต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน

5. ห้ามพกพาอาวุธหรือวัตถุระเบิดเข้ามาในพื้นที่
6. ห้ามนำยาเสพติดหรือของผิดกฎหมายใดๆเข้ามาในพื้นที่
7. ห้ามนำสิ่งของใดๆ อันเป็นสมบัติของชุมชนหรือคนในชุมชนออกนอกพื้นที่
8. ห้ามมีเรื่องชู้สาว ทำอนาจาร หรือกระทำการใดๆ ที่ผิดต่อศีลธรรม
9. อาบน้ำในลำธารควรแต่งกายสุภาพ
10. ห้ามก่อการวิวาทหรือทำความรำคาญให้ผู้อื่น
11. ห้ามทิ้งขยะและช่วยกันดูแลรักษาความสวยงามของธรรมชาติและวิถีชุมชนไว้ให้นานที่สุด
12. ต้องฟังโถงท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด (เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเอง)
13. ต้องปฏิบัติตามกฎที่วางไว้อย่างเคร่งครัด

หมายเหตุ : ถ้ามีเหตุอันใดทำให้ท่านไม่สามารถปฏิบัติตามกฎ หรือละเมิดกฎที่วางไว้ได้ ทางกลุ่มท่องเที่ยวจำเป็นต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ตักเตือน
2. เชิญออกจากพื้นที่
3. ดำเนินการตามกฎหมาย

มีการกำหนดเขตหรือมีการแบ่งพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 คนพบว่า สมาชิกชุมชนได้มีการกำหนดเขตหรือมีการแบ่งพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ชุมชนมีการแบ่งพื้นที่ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน กล่าวคือ เขตพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร และที่อยู่อาศัย เขตบริการท่องเที่ยวและนันทนาการ และเขตอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ตารางที่ 9)

มีมาตรการติดตามตรวจสอบและประเมินผลของผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะกรรมการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและรวบรวมข้อมูลitudinalภายในพื้นที่เกี่ยวกับมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแลสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน พบว่า ชุมชนได้มีการประชุมเพื่อติดตามตรวจสอบและประเมินผลจากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 41.6 การดำเนินงานเป็นในลักษณะการประชุมก่อนและหลังจากการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาชุมชน ข้อดี ข้อเสีย ข้อปรับปรุง แต่ยังไม่ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการ ปัจจุบันทางชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนได้แจ้งให้สมาชิกในชุมชนเมื่อมีการประชุมหมู่บ้านในวันที่ 10 ของทุกเดือน ทั้งนี้ ในการจัดการประชุมทุกครั้งได้มีตัวแทนเจ้าหน้าที่หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะเข้าร่วมประชุมด้วย (ภาพที่ 7) ดังนั้น เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 1 (ตารางที่ 9)

ภาพที่ 7 การประชุมหมู่บ้านในทุกวันที่ 10 ของทุกเดือนเพื่อแจ้งข่าวสารและรับทราบผลการดำเนินกิจกรรมในส่วนต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย

มีระบบและวิธีรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 ครั้วเรือน พบว่าสมาชิกชุมชนได้ให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในเรื่องชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในระหว่างการเดินทางและการพักผ่อน โดยสมาชิกได้ช่วยกันเฝ้าระวังกันภายในชุมชนจนอยู่แล้วและมีการจัดเวรยามเฝ้าระวังและรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี จากการดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชนไม่ยังมีเรื่องไม่ดีเกิดขึ้นแต่อย่างใด เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 4.56 (ตารางที่ 9)

จากการสภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนด้านการจัดการข้างต้น จะเห็นได้ว่า ชุมชนมีการจัดการด้านมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น มาตรการกำจัดขยะและการประหยัดพลังงานมากที่สุด มีระบบและวิธีรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว รองลงมา การกำหนดเขตหรือมีการแบ่งพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวและการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยว การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว และสำหรับมาตรการติดตามตรวจสอบและประเมินผลของผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวมีการจัดการน้อยที่สุด ดังนั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักพบว่า ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยขององค์ประกอบด้านการจัดการ เท่ากับ 3.74

2.2 องค์ประกอบด้านพื้นที่ ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน 3 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า

สภาพธรรมชาติ,ระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวนหรือมีการดัดแปลงโดยมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชนหรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 ครั้วเรือน ให้ความเห็นว่า สภาพธรรมชาติ,ระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวนหรือมีการดัดแปลงโดยมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชนหรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน เป็นลักษณะพื้นที่ที่เป็นจุดเด่นและเป็นแหล่งดึงดูดในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ซึ่งป่าที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นแหล่งต้นน้ำของอำเภอพะโต๊ะที่มีความ

อุดมสมบูรณ์มากและเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ที่ปกคลุมด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์ป่า เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 4.38 รายละเอียดดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ระดับความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนต่อตัวชี้วัดด้านพื้นที่

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน
	(5) เห็น ด้วย มาก ที่สุด	(4) เห็น ด้วย มาก	(3) เห็น ด้วย ปาน กลาง	(2) เห็น ด้วย น้อย	(1) เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	(0) ไม่ เห็น ด้วย	
							ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
1. สภาพธรรมชาติ,ระบบ นิเวศหรือวัฒนธรรมดั้งเดิม ของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวน หรือมีการดัดแปลงโดย มนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นใน ส่วนที่เป็นชุมชนหรือการ พัฒนาสาธารณูปโภค พื้นฐานของชุมชน	58.4 (52)	22.5 (20)	18.0 (16)	1.1 (1)	-	-	4.38
2. พื้นที่ที่สามารถสร้าง โอกาสการเรียนรู้ ประสบการณ์และการมีส่วนร่วม ร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่ นักท่องเที่ยว เช่นเส้นทาง ศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณ โดดเด่น สมุนไพรหรือสัตว์ป่า เป็นต้น	60.7 (54)	25.9 (23)	12.3 (11)	1.1 (1)	-	-	4.46

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	(0)	
	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย ปาน กลาง	เห็น ด้วย น้อย	เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	ไม่ เห็น ด้วย	
3. พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ ชุมชนจะเข้าไปดูแลจัดการ จะต้องได้รับอนุญาตจาก เจ้าของพื้นที่ตามกฎหมาย	100.0 (89)	-	-	-	-	-	5.0
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย รวม							4.59

พื้นที่ที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณโดดเด่น สมุนไพรหรือสัตว์ป่า เป็นต้น

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 คน ครัวเรือน ชุมชน ให้ความเห็นว่า พื้นที่ที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณโดดเด่น สมุนไพรหรือสัตว์ป่า เป็นต้น เป็นลักษณะพื้นที่ที่เป็นจุดเด่นและเป็นแหล่งดึงดูดในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ซึ่งป่าต้นน้ำที่มีอยู่ยังเป็นแหล่งธรรมชาติที่สามารถให้ความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ อีกมากมาย ให้กับนักท่องเที่ยว (ภาพที่ 8) เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ย เท่ากับ 4.46 (ตารางที่ 10)

พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนจะเข้าไปดูแลจัดการจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ตามกฎหมาย

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 ครั้วเรือนเมื่อ นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 5.0 ทั้งนี้ เนื่องจากการสำรวจ พบว่า ชุมชนทุกครัวเรือนทราบว่าพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นพื้นที่ต้นน้ำพะโต๊ะภายใต้ความ ดูแลของหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ในกรอบโครงการ “คนอยู่-ป่ายัง” ปี พ.ศ. 2537 เป็นโครงการจัดการชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อ ต้องการให้ชุมชนและป่าอยู่รอดไปด้วยกันและนำไปสู่การอนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืน การใช้ประโยชน์ จากพื้นที่ป่าต้นน้ำพะโต๊ะจึงสามารถเกิดขึ้นได้ (ตารางที่ 10)

จากการสภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนด้านพื้นที่ข้างต้น จะเห็นได้ว่า สมาชิกชุมชนให้ความสำคัญตัวชี้วัดเกี่ยวกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนจะเข้าไปดูแลจัดการจะต้องได้รับอนุญาต จากเจ้าของพื้นที่ตามกฎหมายมากที่สุด พื้นที่ที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณโดดเด่น สมุนไพรหรือสัตว์ป่า เป็นต้น และให้ความสำคัญตัวชี้วัดเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติ,ระบบนิเวศหรือ วัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวนหรือมีการดัดแปลงโดยมนุษย์ น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชนหรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชนน้อยที่สุด ดังนั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก พบว่า ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยขององค์ประกอบ ด้านพื้นที่ เท่ากับ 4.59

ภาพที่ 8 เส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ ประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ โดยการล่องแพไม้ไผ่
ที่มา: โอเคเนชั่น (2553)

2.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรม ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน 5 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า

กิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด (กิจกรรมที่รักษาสภาพแวดล้อม) รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ระดับความคิดเห็นในด้านผลกระทบในกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น

(n=89)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					คะแนน	
	(5) เห็น ด้วย มาก ที่สุด	(4) เห็น ด้วย มาก	(3) เห็น ด้วย ปาน กลาง	(2) เห็น ด้วย น้อย	(1) เห็น ด้วย น้อย ที่สุด		(0) ไม่ เห็น ด้วย
1. การศึกษาวัฒนธรรมและประเพณี	-	2.2 (2)	4.4 (4)	7.9 (7)	32.6 (29)	53.0 (47)	4.29
2. การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น ระบบการทำเกษตรปลูกพืช 4 ชั้น	-	2.2 (2)	13.6 (12)	15.7 (14)	20.2 (18)	48.3 (43)	3.99
3. การพักผ่อนในโฮมสเตย์	-	3.4 (3)	11.2 (10)	7.9 (7)	41.6 (37)	35.9 (32)	3.96
4. การล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณป่าธรรมชาติ	3.4 (3)	5.7 (5)	11.2 (10)	12.3 (11)	41.6 (37)	25.8 (23)	3.61

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
	(5) เห็น ด้วย มาก ที่สุด	(4) เห็น ด้วย มาก	(3) เห็น ด้วย ปาน กลาง	(2) เห็น ด้วย น้อย	(1) เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	(0) ไม่ เห็น ด้วย	
5. การเดินป่าศึกษาความอุดม สมบูรณ์ของพืชพรรณป่า ธรรมชาติ	6.7	11.2	9.0	18.0	32.6	22.5	3.26
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยรวม							3.82

ในการกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด (กิจกรรมที่รักษาสภาพแวดล้อม) เมื่อจำแนกในรายการกิจกรรม ชุมชนมีความเห็นว่ากิจกรรมการศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.0 รองลงมาคือ การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น ระบบการทำเกษตรปลูกพืช 4 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 48.3 การพักผ่อนในโฮมสเตย์ คิดเป็นร้อยละ 35.9 กิจกรรมการล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 25.8 ตามลำดับ และเห็นว่ากิจกรรมการเดินป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.5 สำหรับความสำคัญในตัวชี้วัดย่อยด้านกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด (กิจกรรมที่รักษาสภาพแวดล้อม) เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ย เท่ากับ 3.82

กิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดในส่วนนี้ แสดงให้ทราบถึงความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับกิจกรรมที่เอื้อต่อการ

อนุรักษ์และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความสำคัญด้านการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ระดับความคิดเห็นในด้านความสำคัญของกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยว

(n=89)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
	(5) เห็น ด้วย มาก ที่สุด	(4) เห็น ด้วย มาก	(3) เห็น ด้วย ปาน กลาง	(2) เห็น ด้วย น้อย	(1) เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	(0) ไม่ เห็น ด้วย	
1. การเดินป่าศึกษาความ อุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ ป่าธรรมชาติ	68.5 (61)	21.4 (19)	10.1 (9)	-	-	-	4.58
2. การศึกษาวิถีชีวิต ชาวบ้าน เช่น ระบบการทำ เกษตรปลูกพืช 4 ชั้น	50.6 (45)	26.9 (24)	16.9 (15)	3.4 (3)	2.2 (2)	-	4.20
3. การล่องแพไม้ไผ่ศึกษา ความอุดมสมบูรณ์ของพืช พรรณ/ป่าธรรมชาติ	49.4 (44)	40.5 (36)	7.9 (7)	2.2 (2)	-	-	4.37
4. การพักผ่อนในโฮมสเตย์	41.6 (37)	28.1 (25)	16.9 (15)	12.3 (11)	1.1 (1)	-	3.97
5. การศึกษาวัฒนธรรม และประเพณี	37.1 (33)	24.8 (22)	12.3 (11)	15.7 (14)	6.7 (6)	3.4 (3)	3.60

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	(0)	
	เห็น ด้วย มาก ที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย ปาน กลาง	เห็น ด้วย น้อย	เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	ไม่ เห็น ด้วย	ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย							4.14
รวม							

กิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยว เมื่อจำแนกในรายการกิจกรรมพบว่า ชุมชนมีความเห็นว่ากิจกรรมการเดินป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.5 รองลงมาคือ การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น ระบบการทำเกษตรปลูกพืช 4 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 50.6 กิจกรรมการล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 49.4 การพักผ่อนในโฮมสเตย์ คิดเป็นร้อยละ 41.6 และเห็นว่าการศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีเป็นกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยวน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.1 สำหรับความสำคัญในตัวของตัววิจัยด้านกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยว เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ย เท่ากับ 4.14

กิจกรรมที่ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐาน

กิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จำเป็นต้องใช้พื้นที่ของชุมชนเป็นฐาน สำหรับประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ระดับความคิดเห็นในด้านความสำคัญของกิจกรรมที่ยึดถือลักษณะโดดเด่นของพื้นที่
เป็นฐาน

(n=89)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
	(5) เห็น ด้วย มาก ที่สุด	(4) เห็น ด้วย มาก	(3) เห็น ด้วย ปาน กลาง	(2) เห็น ด้วย น้อย	(1) เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	(0) ไม่ เห็น ด้วย	
1. การเดินป่าศึกษาความ อุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ ป่าธรรมชาติ	68.5 (61)	24.8 (22)	6.7 (6)	-	-	-	4.62
2. การล่องแพไม้ไผ่ศึกษา ความอุดมสมบูรณ์ของพืช พรรณ/ป่าธรรมชาติ	60.6 (54)	31.5 (28)	5.7 (5)	2.2 (2)	-	-	4.51
3. การศึกษาวิถีชีวิต ชาวบ้าน เช่น ระบบการทำ เกษตรปลูกพืช 4 ชั้น	55.3 (49)	18.0 (16)	18.8 (17)	7.0 (7)	-	-	4.2
4. การพักผ่อนในโฮมสเตย์	51.7 (46)	29.2 (26)	18.0 (16)	1.1 (1)	-	-	4.31
5. การศึกษาวัฒนธรรม และประเพณี	34.8 (31)	22.5 (20)	23.6 (21)	9.0 (8)	5.7 (5)	4.4 (4)	3.58
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย รวม							4.24

สำหรับตัวชี้วัดนี้ เมื่อจำแนกในรายการกิจกรรมพบว่า กิจกรรมการเดินทางป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณป่าธรรมชาติเป็นกิจกรรมที่ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.5 รองลงมาคือ กิจกรรมการล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณป่าธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 60.6 การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น ระบบการทำเกษตรปลูกพืช 4 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 55.3 การพักผ่อนในโฮมสเตย์ คิดเป็นร้อยละ 51.7 และการศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีเป็นกิจกรรมที่ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐานน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.8 สำหรับความสำคัญในตัวชี้วัดย่อยด้านกิจกรรมที่ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐาน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ย เท่ากับ 4.24

ตัวชี้วัดนี้ให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดการและการดำเนินการออกแบบกิจกรรม โดยคำนึงถึงความสามารถของชุมชนเป็นที่ตั้ง รายละเอียดในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ระดับความคิดเห็นความเป็นไปได้ในกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้

(n=89)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	(0)	
	เห็น	เห็น	เห็น	เห็น	เห็น	ไม่เห็น	ถ่วง
	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย	เห็น	น้ำหนัก
	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย	ด้วย	เฉลี่ย
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด		
1. การล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณป่าธรรมชาติ	63.0	25.8	10.1	-	10.1	-	4.51
2. การเดินทางป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณป่าธรรมชาติ	58.4	33.7	7.9	-	-	-	4.49

ตารางที่ 14 (ต่อ)

(n=89)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
	(5) เห็น ด้วย มาก ที่สุด	(4) เห็น ด้วย มาก	(3) เห็น ด้วย ปาน กลาง	(2) เห็น ด้วย น้อย	(1) เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	(0) ไม่ เห็น ด้วย	
3. การศึกษาวิถีชีวิต ชาวบ้าน เช่น ระบบการทำ เกษตรปลูกพืช 4 ชั้น	56.2 (50)	31.5 (28)	6.7 (6)	2.2 (2)	3.4 (3)	-	4.35
4. การศึกษาวัฒนธรรม และประเพณี	49.4 (44)	24.8 (22)	14.6 (13)	7.9 (7)	2.2 (2)	1.1 (1)	4.08
5. การพักผ่อนในโฮมสเตย์	47.2 (42)	41.6 (37)	9.0 (8)	2.2 (2)	-	-	4.34
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย รวม							4.35

กิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้

เมื่อจำแนกกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้พบว่า กิจกรรมการ
ท่องเที่ยวไม่ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่ชุมชนสามารถ
จัดการและดำเนินการเองได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.0 รองลงมาคือ กิจกรรมการเดินป่าศึกษา
ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 58.4 การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น
ระบบการทำเกษตรปลูกพืช 4 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 56.2 การศึกษาวัฒนธรรมและประเพณี คิดเป็น
ร้อยละ 49.4 และเห็นว่า การพักผ่อนในโฮมสเตย์เป็นกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้
น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 47.2 สำหรับความสำคัญในตัวชี้วัดย่อยด้านกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการ

และดำเนินการเองได้ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ย เท่ากับ 4.35

กิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดนี้คำนึงถึงความสามารถของชุมชนในการกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจและประสบการณ์ที่ดี ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ระดับความสำคัญในการกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว

(n=89)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
	(5) เห็น ด้วย มาก ที่สุด	(4) เห็น ด้วย มาก	(3) เห็น ด้วย ปาน กลาง	(2) เห็น ด้วย น้อย	(1) เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	(0) ไม่ เห็น ด้วย	
1. การเดินป่าศึกษาความ อุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ ป่าธรรมชาติ	67.4 (60)	25.8 (23)	5.7 (5)	1.1 (1)	-	-	4.60
2. การล่องแพไม้ไผ่ศึกษา ความอุดมสมบูรณ์ของพืช พรรณ/ป่าธรรมชาติ	56.2 (50)	32.4 (29)	5.7 (5)	5.7 (5)	-	-	4.39
3. การศึกษาวิถีชีวิต ชาวบ้าน เช่น ระบบการทำ เกษตรปลูกพืช 4 ชั้น	55.3 (49)	26.9 (24)	11.2 (10)	4.4 (4)	2.2 (2)	-	4.28
4. การศึกษาวัฒนธรรม และประเพณี	43.9 (39)	31.5 (28)	16.9 (15)	1.1 (1)	2.2 (2)	4.4 (4)	4.00

ตารางที่ 15 (ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	(0)	
	เห็น ด้วย มาก ที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย ปาน กลาง	เห็น ด้วย น้อย	เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	ไม่เห็น ด้วย	
5. การพักผ่อนในโฮมสเตย์	42.7 (38)	31.5 (28)	20.2 (18)	3.4 (3)	-	2.2 (2)	4.07
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย							4.27
รวม							

เมื่อจำแนกกิจกรรมกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวพบว่า กิจกรรมการเดินป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติเป็นการกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวได้มากที่สุด (ภาพที่ 9) คิดเป็นร้อยละ 67.4 รองลงมาคือ กิจกรรมการล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ (ภาพที่ 10) คิดเป็นร้อยละ 56.2 การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น ระบบการทำเกษตรปลูกพืช 4 ชั้น (ภาพที่ 11) คิดเป็นร้อยละ 55.3 การศึกษาวัฒนธรรมและประเพณี คิดเป็นร้อยละ 43.9 และการพักผ่อนในโฮมสเตย์เป็นการกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวได้น้อยที่สุด (ภาพที่ 12) สำหรับความสำคัญในตัวชี้วัดย่อยด้านกิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ย เท่ากับ 4.27

จากการสภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนด้านกิจกรรมข้างต้น จะเห็นได้ว่า สมาชิกชุมชนให้ความสำคัญตัวชี้วัดเกี่ยวกับกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการกิจกรรมเองได้ ซึ่งกิจกรรมจะถูกกำหนดขึ้นให้ตอบสนองของความต้องการของนักท่องเที่ยว สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด ในขณะที่เดียวกันต้องเป็นกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยว โดยที่ยังคง

ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐาน แต่อย่างไรก็ตามก็จำเป็นต้องตระหนักถึงกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด (กิจกรรมที่รักษาสภาพแวดล้อม) ให้มากที่สุด ดังนั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก พบว่า ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยขององค์ประกอบด้านกิจกรรม เท่ากับ 4.15

ภาพที่ 9 ดอกบัวผุดหรือดอกกระโดนฤๅษี แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ป่าแห่งนี้ยังอุดมสมบูรณ์จากกิจกรรมการเดินป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ
ที่มา: โอเคเนชั่น (2553)

ภาพที่ 10 กิจกรรมการล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ
ที่มา: โอเคเนชั่น (2553)

ภาพที่ 11 ระบบการปลูกพืช 4 ชั้น เพื่อการใช้ประโยชน์จากต้นไม้ ผัก พืชสมุนไพร บนพื้นที่ให้คุ้มค่าที่สุด

ภาพที่ 12 ตัวอย่างบ้านพักโฮมสเตย์หมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

2.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน 10 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า

มีระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 คนเกี่ยวกับระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรมพบว่า กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชนระดับสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 46.1 รองลงมาคือ กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรมหรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชนระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 34.8 ดังนั้นเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ย เท่ากับ 4.24 รายละเอียดดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ระดับความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนต่อระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม

(n=89)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน
	(5) เห็น ด้วย มาก ที่สุด	(4) เห็น ด้วย มาก	(3) เห็น ด้วย ปาน กลาง	(2) เห็น ด้วย น้อย	(1) เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	(0) ไม่ เห็น ด้วย	
1. มีระบบและการคืน ผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม	46.1 (41)	34.8 (31)	15.7 (14)	3.4 (3)	-	-	4.24 ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
2. มีระบบและวิธีการกระจาย ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้ สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวม อย่างเป็นธรรม	57.3 (51)	23.6 (21)	16.9 (13)	2.2 (2)	2.2 (2)	-	4.31
3. การกำหนดกฎระเบียบและ แนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกใน การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว	50.6 (45)	30.3 (27)	19.1 (17)	-	-	-	4.31
4. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วม ในการดำเนินการด้านการ ท่องเที่ยวมีความรู้และทักษะใน การจัดการและแก้ไขผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหา อื่นๆ จากการท่องเที่ยว	54.0 (48)	26.9 (24)	15.7 (14)	3.4 (3)	-	-	4.31

ตารางที่ 16 (ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	(0)	
	เห็น ด้วย มาก ที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย ปาน กลาง	เห็น ด้วย น้อย	เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	ไม่ เห็น ด้วย	
5. สมาชิกชุมชนที่มีส่วน ร่วมในการดำเนินการด้าน การท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจในการเป็น มัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อ ความหมายได้เป็นอย่างดี	30.3 (27)	36.1 (32)	25.8 (23)	4.4 (4)	3.4 (3)	-	3.85
6. สมาชิกชุมชนที่มีส่วน ร่วมในการดำเนินการด้าน การท่องเที่ยวมีทักษะการ บริหารจัดการเบื้องต้น เช่น การ ติดต่อประสานงาน การจัดระบบ นำเที่ยว การจัดการด้านตลาด ด้านการบัญชีและการเงิน	42.7 (38)	34.8 (31)	22.5 (20)	-	-	-	4.20
7. มีองค์กรชุมชนรองรับใน การดำเนินงานและการจัดการ	100.0 (89)	-	-	-	-	-	5.0
8. สมาชิกชุมชนที่มีส่วน ร่วมในการดำเนินการด้าน การท่องเที่ยวมีการกำหนด มาตรฐานการให้บริการ	53.0 (47)	30.3 (27)	12.3 (11)	2.2 (2)	2.2 (2)	-	4.29

ตารางที่ 16 (ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)						คะแนน ถ่วง น้ำหนัก เฉลี่ย
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	(0)	
	เห็น ด้วย มาก ที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย ปาน กลาง	เห็น ด้วย น้อย	เห็น ด้วย น้อย ที่สุด	ไม่ เห็น ด้วย	
(ความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เป็นต้น)							
9. มีระบบผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นที่ยอมรับของชุมชน	75.3 (67)	23.6 (21)	1.1 (1)	-	-	-	4.74
10. สมาชิกชุมชนที่มีส่วน ร่วมในการดำเนินการด้าน การท่องเที่ยวมีทักษะด้าน การบริการ เช่น วิธีการ ต้อนรับ การบริการด้าน ที่พัก อาหารและอื่นๆ	41.5 (37)	37.2 (33)	19.1 (17)	2.2 (2)	-	-	4.18
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย รวม							4.34

มีระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวม
อย่างเป็นธรรม

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 คน เกี่ยวกับการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวม
อย่างเป็นธรรม ซึ่งเป็นส่งเสริมและสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวจ่ายค่าธรรมเนียมการท่องเที่ยวเพื่อ
พัฒนาชุมชน พบว่า สมาชิกเกินครึ่งร้อยละ 57.3 เห็นว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย

ชุมชนมีระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชน โดยหักจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่คนละ 10 บาท ให้สมาชิกชมรมและจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมต่อไป ซึ่งเป็นการเหมารวมในค่าใช้จ่ายรายละ 150 บาทต่อการพักผ่อน 1 คืนอยู่แล้ว ทั้งนี้ไม่คิดรวมค่าอาหารแต่ละมื้อ ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องจ่ายค่าอาหารมื้อละ 70 บาทต่อคน อย่างไรก็ตาม สมาชิกบางส่วนได้ให้เสนอว่า อยากให้มีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนร้อยละ 10 มากกว่าเก็บเพียง 10 บาท เพราะจะได้สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้มากขึ้น ดังนั้นเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 4.31 (ตารางที่ 13)

การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกชุมชนในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 คน พบว่า พบว่า สมาชิกเกินครึ่ง ร้อยละ 50.6 มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกชุมชนในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว กฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติ เช่น สมาชิกต้องพูดจาสุภาพ ไม่หยาบคายและลามก หรือกิริยาใดๆ ที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่สบายใจได้ ไม่ดื่มเหล้าขณะปฏิบัติหน้า ไม่ลักขโมยของ ไม่รับเงินทริปจากนักท่องเที่ยว ถ้านักท่องเที่ยวต้องการให้ทริปต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อน เป็นต้น ทั้งนี้จากการสังเกตพฤติกรรมสมาชิกสามารถปฏิบัติตามได้ดีมากในฐานะเจ้าของพื้นที่ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 4.31 (ตารางที่ 16)

สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้และทักษะในการจัดการและแก้ไขผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่นๆ จากการท่องเที่ยวได้

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 คน พบว่า สมาชิกเกินครึ่ง ร้อยละ 54.0 มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้และทักษะในการจัดการและแก้ไขผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่นๆ จากการท่องเที่ยวได้ในระดับดีมาก โดยมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวนำมาทิ้งที่เตาเผาขยะที่ตั้งอยู่ข้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และเมื่อพบเห็นนักท่องเที่ยวทิ้งขยะไม่ถูกที่หรือพฤติกรรมที่สร้างผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมก็ได้เข้าไปตักเตือนนักท่องเที่ยว ดังนั้นความสำคัญในตัวชี้วัดด้านมีการ

ส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้และทักษะในการจัดการและแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่นๆ จากการท่องเที่ยวได้ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 4.31 (ตารางที่ 16)

สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจ ในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี

สำหรับหัวข้อนี้ ได้สอบถามประชากรในเรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ความสามารถในเรื่องของการถ่ายทอดวิถีชีวิตชุมชน และการทำมาหากิน จำนวน 89 ครัวเรือน โดยสังเกตจากความเชี่ยวชาญในการสื่อความหมาย พบว่า สมาชิกสามารถถ่ายทอดได้ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 36.1 รองลงมาคือ มีสมาชิกสามารถถ่ายทอดได้ในระดับสูงมากคิดเป็นร้อยละ 30.3 และร้อยละ 25.8 เห็นว่าตนเองสามารถถ่ายทอดได้ในระดับปานกลาง เนื่องจากภาษาที่ใช้สื่อสารไม่ใช่ภาษาภาคกลาง ดังนั้นความสำคัญในตัวชี้วัดด้านมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 3.85 (ตารางที่ 16)

สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีทักษะการบริหารจัดการเบื้องต้น เช่น การติดต่อประสานงาน การจัดระบบนำเที่ยว การจัดการด้านตลาด ด้านการบัญชีและการเงิน

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 ครัวเรือน พบว่า สมาชิกมีความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับตลาด ระบบนำเที่ยวหรือการประสานงานกับเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นได้ในระดับสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 42.7 รองลงมาคือ มีความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับตลาด ระบบนำเที่ยวหรือการประสานงานกับเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นได้ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 34.8 ดังนั้นความสำคัญในตัวชี้วัดด้านมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีทักษะการบริหารจัดการเบื้องต้น เช่น การติดต่อประสานงาน การจัดระบบนำเที่ยว การจัดการด้านตลาด ด้านการบัญชีและการเงิน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 4.20 (ตารางที่ 16)

มีองค์การชุมชนรองรับในการดำเนินงานและการจัดการ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะกรรมการการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิในเรื่องของการมีองค์การชุมชนรองรับในการดำเนินงานและการจัดการ พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีหลายองค์การที่ได้ให้การสนับสนุนรองรับการดำเนินการโดยตรง โดยร่วมกันทำในรูปแบบของชุมชน ได้แก่

1. หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ เป็นหน่วยงานหลักที่ให้การรองรับการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่างๆ อีกทั้งได้จัดนักวิชาการเป็นตัวแทนไปประชุมกับสมาชิกหมู่บ้านคลองเรือในการประชุมทุกวันี่ 10 ของทุกเดือน เพื่อรับฟังความคิดเห็น และได้ให้คำแนะนำกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่
2. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอพะโต๊ะ ให้การสนับสนุนด้านความรู้ทักษะเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
3. องค์การออมทรัพย์กลุ่มน้ำหลังสวน ให้การสนับสนุนเงินทุนและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ให้การสนับสนุนเงินทุนและจัดทำป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยว แผ่นพับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว
5. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้การสนับสนุนข่าวสารและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 5.0 (ตารางที่ 16)

สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีการกำหนด
มาตรฐานการให้บริการ (ความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เป็นต้น)

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 ครั้วเรือน
เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกจำพวกห้องน้ำและสุขาว่ามีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวหรือไม่
พบว่า สมาชิกเกินครึ่ง ร้อยละ 53.0 มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีการกำหนด
มาตรฐานการให้บริการทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นในส่วนกลางที่สร้างขึ้นบริเวณ
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ย เท่ากับ
4.29 (ตารางที่ 16)

มีระบบผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของชุมชน

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 ครั้วเรือน ใน
ประเด็นผู้นำชุมชนในเรื่องของความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของชุมชนพบว่า ชุมชนมีผู้นำที่มี
ความเข้มแข็งและความน่าเชื่อถือและมีผลงานในด้านการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการ
บริหารงานภายในชุมชนดี เมื่อถามถึงสมาชิกในชุมชนถึงผลงานด้านการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา
ของผู้นำพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 75.3 เห็นว่าผู้นำทำงานระดับดีมาก เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับ
เกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ย เท่ากับ 4.74 (ตารางที่ 16)

สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีทักษะด้านการ
บริการ เช่น วิธีการต้อนรับ การบริการด้านที่พัก อาหารและอื่นๆ

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน จำนวน 89 ครั้วเรือน พบว่า
สมาชิกมีความสามารถในการให้บริการเรื่องการจัดการดูแลและบริการที่พักตลอดจนอำนวยความสะดวก
สะดวกต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวในระดับสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 41.5 รองลงมาคือ มีความสามารถในการ
ให้บริการเรื่องการจัดการดูแลและบริการที่พัก ตลอดจนอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว
ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 37.2 ดังนั้นความสำคัญในตัวชี้วัดด้านมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้าน
การท่องเที่ยวมีทักษะด้านการบริการ เช่น วิธีการต้อนรับ การบริการด้านที่พัก อาหารและอื่นๆ
เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ย เท่ากับ 4.18 (ตารางที่ 16)

จากการสภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนด้านการมีส่วนร่วมข้างต้น จะเห็นได้ว่า สมาชิกชุมชนให้ความสำคัญตัวชี้วัดเกี่ยวกับองค์การชุมชนรองรับในการดำเนินงานและการจัดการมากที่สุด รองลงมาคือ มีระบบผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของชุมชน มีระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างเป็นธรรม การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกชุมชนในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้และทักษะในการจัดการและแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่นๆ จากการท่องเที่ยวได้ สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการ (ความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เป็นต้น) มีระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีทักษะการบริหารจัดการเบื้องต้น เช่น การติดต่อประสานงาน การจัดระบบนำเที่ยว การจัดการด้านตลาด ด้านการบัญชีและการเงิน สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีทักษะด้านการบริการ เช่น วิธีการต้อนรับ การบริการด้านที่พัก อาหารและอื่นๆ อย่างไรก็ตาม สมาชิกชุมชนให้ความสำคัญตัวชี้วัดเกี่ยวกับองค์การชุมชนรองรับในการดำเนินงานและการจัดการมากที่สุด สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจในการเป็นภาคีเครือข่ายหรือ นักสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี ดังนั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก พบว่า ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยขององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เท่ากับ 4.34

จากการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ของตัวชี้วัดต่างๆ เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก พบว่า ผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าคะแนนเท่ากับ 4.18 สรุปแยกตามองค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านการจัดการ มีการจัดการระดับดี ค่าคะแนนเท่ากับ 3.74
2. องค์ประกอบด้านพื้นที่ มีการจัดการระดับดี ค่าคะแนนเท่ากับ 4.59
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรม มีการจัดการระดับดี ค่าคะแนนเท่ากับ 4.15
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม มีการจัดการระดับดี ค่าคะแนนเท่ากับ 4.34

- ทั้งนี้องค์ประกอบที่มีค่าคะแนนสูงสุดคือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ ค่าคะแนนเท่ากับ
 4.59 ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำสุดคือ องค์ประกอบด้านการจัดการ ค่าคะแนนเท่ากับ
 3.74 รายละเอียดดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ผลการประเมินเมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก

ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนักจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ (W_i)	ค่าคะแนน (R_i)	$W_i \times R_i$
1. ด้านการจัดการ			
1. มีมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น มาตรการกำจัดขยะ และการประหยัดพลังงาน	4.60	5	23
2. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ ของแหล่งท่องเที่ยว	4.40	3.45	15.18
3. มีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุม นักท่องเที่ยว	4.40	4.18	18.39
4. มีการกำหนดเขตหรือมีการแบ่งพื้นที่ในการ ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.30	4.20	18.06
5. มีมาตรการติดตามตรวจสอบและประเมินผล ของผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.20	1	4.20
6. มีระบบและวิธีรักษาความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยว	4.20	4.56	19.15
รวม	26.19		97.98

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนักจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ (W_i)	ค่าคะแนน (R_i)	$W_i \times R_i$
2. ด้านพื้นที่			
1. สภาพธรรมชาติ,ระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวนหรือมีการดัดแปลงโดยมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชนหรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน	4.80	4.38	21.02
2. พื้นที่ที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณโดดเด่น สมุนไพรหรือสัตว์ป่า เป็นต้น	4.40	4.46	19.62
3. พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนจะเข้าไปดูแลจัดการจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ตามกฎหมาย	3.80	5	19.00
รวม	13		59.64
การประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านพื้นที่			4.59
3. ด้านกิจกรรม			
1. กิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด (กิจกรรมที่รักษาสภาพแวดล้อม)	4.70	3.82	17.95

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนักจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ (W_i)	ค่าคะแนน (R_i)	$W_i \times R_i$
2. กิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ นักท่องเที่ยว	4.50	4.14	18.63
3. กิจกรรมที่ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือ ลักษณะโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐาน	4.30	4.24	18.23
4. กิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและ ดำเนินการเองได้	4.20	4.35	18.27
5. กิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูน ประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว	4.00	4.27	17.08
รวม	21.7		90.16
การประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย ชุมชนด้านกิจกรรม			4.15
4. ด้านการมีส่วนร่วม			
1. มีระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม	4.80	4.24	20.35
2. มีระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จาก การท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวม อย่างเป็นธรรม	4.50	4.31	19.39

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนักจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ (W_i)	ค่าคะแนน (R_i)	$W_i \times R_i$
3. การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติ สำหรับสมาชิกชุมชนในการดำเนินงานด้านการ ท่องเที่ยว	4.50	4.31	19.39
4. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการท่องเที่ยวมีความรู้และทักษะในการ จัดการและแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและ ปัญหาอื่นๆ จากการท่องเที่ยวได้	4.40	4.31	18.96
5. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจใน การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อ ความหมายได้เป็นอย่างดี	4.20	3.85	16.17
6. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการท่องเที่ยวมีทักษะการบริหารจัดการ จัดการเบื้องต้น เช่น การติดต่อประสานงาน การจัดระบบนำเที่ยว การจัดการด้านตลาด ด้านการบัญชีและการเงิน	4.00	4.20	16.80
7. มีองค์กรชุมชนรองรับในการดำเนินงานและ การจัดการ	4.00	5	20.00

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนักจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ (W_i)	ค่าคะแนน (R_i)	$W_i \times R_i$
8. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่มีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการ (ความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เป็นต้น)	3.90	4.29	16.73
9. มีระบบผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของชุมชน	3.70	4.74	17.54
10. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีทักษะด้านการบริการ เช่น วิธีการต้อนรับ การบริการด้านที่พัก อาหารและอื่นๆ	3.70	4.18	15.47
รวม	41.7		180.8
การประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านการมีส่วนร่วม			4.34
การประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร ผลระดับดี			4.18

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกในชุมชนและความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและการกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ที่กำหนดขึ้นตามกรอบหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมิติด้านชุมชน เพื่อนำไปสู่การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร สามารถสรุปผลการศึกษา สามารถสรุปโดยแยกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

สมาชิกภายในชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 88.8 อาชีพหลักของสมาชิกคือ เกษตรกรรม/ชาวสวน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักระหว่าง 100,001 - 200,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ในส่วนอาชีพรองของสมาชิกคือ อาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 62.9

สมาชิกในชุมชนร้อยละ 100.0 มีความต้องการที่จะให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเกิดขึ้นต่อไปและต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 95.5 โดยความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในตำแหน่งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ภายในชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ได้แก่ ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายบ้านพักโฮมสเตย์ ฝ่ายติดต่อประสานงาน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ข้อมูล และฝ่ายบัญชี เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 38.1 การให้สถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์) คิดเป็นร้อยละ 22.2 เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อบริการนักท่องเที่ยว (เจ้าของสวนเกษตร 4 ชั้น, สวนผลไม้) คิดเป็นร้อยละ 21.0 เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเดินป่า/ล่องแพ/ศึกษาธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 14.8 อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่สมาชิกมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ถนน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมาคือ สัญญาณโทรศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 25.0 นอกจากนี้ยังพบว่า สมาชิกในชุมชนให้ความเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนมากที่สุดคือ ทำให้เกิดอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 37.1 ผลกระทบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนมากที่สุดคือ ทำให้หมู่บ้านเกิดการพัฒนามีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก คิดเป็นร้อยละ 66.3 และผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อมที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนมากที่สุดคือ การทำให้ชุมชนเกิดมลพิษ คิดเป็นร้อยละ 2.2 โดยสมาชิกในชุมชนให้เหตุผลว่ามลพิษที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นมลพิษทางเสียงของนักท่องเที่ยวและมลพิษทางอากาศจากพาหนะของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ โดยภาพรวมสมาชิกส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คิดเป็นร้อยละ 66.3

2. การกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

ผลการประเมินความเหมาะสมตัวชี้วัดการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจากผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบด้านการจัดการ มีจำนวน 6 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.35 โดยตัวชี้วัดที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ค่าถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ตัวชี้วัดในเรื่องมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น มาตรการกำจัดขยะและการประหยัดพลังงาน

องค์ประกอบด้านพื้นที่ มีจำนวน 3 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.30 โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ค่าถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยมากที่สุดคือ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับสภาพธรรมชาติ, ระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวนหรือมีการดัดแปลงโดยมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชนหรือการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของชุมชน

องค์ประกอบด้านกิจกรรมมีจำนวน 5 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.34 โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ค่าถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยมากที่สุดคือ ตัวชี้วัดเกี่ยวกับกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม มีจำนวน 10 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.17 โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ค่าถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยมากที่สุดคือ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการมีระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

3. การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

จากการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร พบว่า ผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าคะแนนเท่ากับ 4.18 จากคะแนนเต็ม 5.03 สรุปแยกตามองค์ประกอบ ดังนี้ 1. องค์ประกอบด้านการจัดการ มีการจัดการอยู่ในระดับดี ค่าคะแนนเท่ากับ 3.74 2. องค์ประกอบด้านพื้นที่ มีการจัดการอยู่ในระดับดี ค่าคะแนนเท่ากับ 4.59 3. องค์ประกอบด้านกิจกรรม มีการจัดการอยู่ในระดับดี ค่าคะแนนเท่ากับ 4.15 4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม มีการจัดการอยู่ในระดับดี ค่าคะแนนเท่ากับ 4.34 ทั้งนี้ องค์ประกอบที่มีค่าคะแนนสูงสุดคือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ ค่าคะแนนเท่ากับ 4.59 ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำสุดคือ องค์ประกอบด้านการจัดการ ค่าคะแนนเท่ากับ 3.74 ซึ่งผลการศึกษา สอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชนที่เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากและเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ที่ปกคลุมด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์ป่า อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ภายใต้ความดูแลของหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ภายใต้โครงการ “คนอยู่-ป่ายัง” โดยเน้นการจัดการป่าแบบมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่เพื่อต้องการให้คนและป่าอยู่รอดไปด้วยกันและนำไปสู่การอนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืน สมาชิกในชุมชนจึงมีการจัดการด้านพื้นที่ได้ดีเพื่ออนุรักษ์ป่าให้ยังคงความอุดมสมบูรณ์ต่อไป ส่วนองค์ประกอบด้านการจัดการในการกำหนดมาตรการติดตามตรวจสอบและประเมินผลของผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวอาจจะยังไม่มีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก มีเพียงการประชุมหมู่บ้านทุกวันที่ 10 ของทุกเดือน เพื่อชี้แจงเรื่องต่างๆ ให้สมาชิกในชุมชนรับทราบ ซึ่งในการประชุมก็รวมถึงเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้วยแต่ไม่ได้ชี้แจงแบบละเอียด อย่างไรก็ตามผู้นำหมู่บ้านและสมาชิกในชุมชนทุกคนก็พยายามกันอย่างเต็มที่เพื่อพัฒนาการจัดการในส่วนนี้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการจัดการ

1.1 ควรมีการนัดประชุมสมาชิกทั้งก่อนและหลังนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานและปรับกิจกรรมเพื่อความเหมาะสมของกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยต้องคำนึงว่าการปรับกิจกรรมต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมนั้นๆ และหลังจากนักท่องเที่ยวออกจากพื้นที่ก็ควรนัดประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงานให้สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทุกคนได้รับทราบโดยทั่วถึง เพื่อบ่งชี้ความสามารถและสถานภาพการดำเนินงานรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคเพื่อนำมาปรับปรุงแผนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและต่อหน่วยงานอื่นที่สนับสนุนการดำเนินงานซึ่งใช้เป็นแนวทางในการบริหารและนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากความคิดเห็นของสมาชิกในปัจจุบันเกี่ยวกับมาตรการติดตามตรวจสอบและประเมินผลของผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีค่าคะแนนเท่ากับ 1 แสดงให้เห็นว่า มาตรการเรื่องนี้ยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก

1.2 จากผลการศึกษาพบว่า มาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น มาตรการกำจัดขยะ มาตรการประหยัดพลังงาน ซึ่งมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 5 ปัจจุบันทางชุมชนได้จัดแหล่งเผาขยะไว้จำนวน 1 จุด นอกจากนี้ทุกครัวเรือนมีการใช้ไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์และปัจจุบันริเริ่มทดลองการใช้ไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ แสดงให้เห็นว่า สมาชิกในชุมชนมีการปฏิบัติกันเป็นอย่างดี ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรมีการส่งเสริมชุมชน อาจจะเป็นในรูปแบบการสร้างแหล่งเผาขยะให้มากขึ้นกระจายทั่วบริเวณ การสนับสนุนอุปกรณ์ในการใช้ไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ

1.3 จากการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร ซึ่งโดยภาพรวมมีผลการจัดการอยู่ในระดับดี แต่ขณะเดียวกันอาจส่งผลให้เกิดกระแสด้านการท่องเที่ยวและมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ดังนั้นจึงต้องสร้างฐานรากของชุมชนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยการขยายเครือข่ายในระดับชุมชน เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชุมชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เพื่อเป็นแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยที่ประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่ประเมินตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นโดยการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาครั้งต่อไปมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรมีการประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานของการประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควบคู่กันไปด้วย

2.2 การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนควรมีการดำเนินการระยะยาวและต่อเนื่อง โดยการรายงานผลดำเนินการทุกปี เพื่อนำผลดังกล่าวไปปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชนให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การจัดการ ตลอดจนนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการต่อไป

2.3 ควรนำตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ไปปรับใช้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการจัดการโดยชุมชนอื่น เพื่อบ่งชี้ความสามารถและสถานภาพการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้จะช่วยให้สามารถตัดสินใจหาทางเลือกในการจัดการ ตลอดจนกำหนดนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544. **สรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดภาคกลาง**. กรุงเทพฯ.

_____. 2538. **นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538-2539**. กรุงเทพฯ.

กรมป่าไม้. 2548. **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. (Online). <http://www.forest.go.th/wefcom/part2tat.html>, 23 สิงหาคม 2552.

โอเคเนชั่น. 2551. **โฮมสเตย์ที่คลองเรือ**. (Online). <http://www.oknation.net>, 18 ธันวาคม 2553.

จารุเชษฐา เรืองสุวรรณ. 2547. **การประเมินคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนยี่สารอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอุทยานและนันทนาการ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จิรกาญจน์ ศรีวิเศษ. 2545. **การศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฉัตรชัย ดั่งจาด. 2545. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาความคิดเห็นชุมชนคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชาวลิต สิทธิฤทธิ. 2546. **การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมตำบลกรุงชิง**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.

ชูชีพ พิพัฒน์ศิลป์, ชาย กิตติคุณากรณ์ และ ชเนชคร์ ทิพย์ภาส. 2539. **คู่มือการวิเคราะห์ความเป็นไปได้โครงการ: กรณีศึกษาโครงการลงทุนเอกชนและโครงการอสังหาริมทรัพย์**. ปทุมธานี.

ดรรชนี เอมพันธุ์. 2545. การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวโดยชุมชน, น. 78-140. ใน พรพิมล นุ่นปาน, บรรณาธิการ. **การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

_____. 2546. **เอกสารประกอบการสอน วิชาการจัดการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นพรัตน์ มณีรัตน์. 2541. **การสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิวิลอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภวรรณ สุวานะกาญจน์. 2545. การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์การจัดการพื้นที่อนุรักษ์. ใน **เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการจัดการพื้นที่อนุรักษ์**. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

_____. 2546. **เอกสารประกอบการสอน วิชาการผลกระทบทางนันทนาการ**. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นภาพรณ ทังบุญ. 2546. **การศึกษารูปแบบองค์กรชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านดอนมูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารเพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิตยา เงินประเสริฐศรี. 2544. **ทฤษฎีองค์การ: แนวทางศึกษาเชิงบูรณาการ**. ภาควิชา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

พจนานุกรม. 2546. **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, กรุงเทพฯ.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. **การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ**. เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

สิน พันธุ์พินิจ. 2547. **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์การพิมพ์.

สมศักดิ์ แจ่มอุลิตร์ตัน. 2542. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเต่า-นางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2544. **ระบบมาตรฐานสากลของประเทศไทยด้านการจัดการและสัมฤทธิ์ผลของงานภาครัฐ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. สำนักพิมพ์เดอะมาสเตอร์, กรุงเทพฯ.

เสาวนีย์ สารเนตร. 2547. **การประเมินประสิทธิผลการจัดการอุทยานแห่งชาติ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอุทยานและนันทนาการ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อนุชาติ พวงลำลี และอรทัย อัจฉา. 2541. **การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย**. สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), กรุงเทพฯ.

อุไรพรรณ ปรากฏมทรัพย์. 2544. **ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุษาวดี พูลพิพัฒน์. 2544. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในประเทศไทย, ใน เอกสารสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 1 (สาขาอุทยานและนันทนาการ),มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

อำนาจ รักษาพล.2549. การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยวงจังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอุทยานและนันทนาการ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Drucker, P. F. 1963. *Managing for Business Effectiveness*. Harvard University, Harvard.

Buckley, R. C. 1994. A Framework for Ecotourism *Annals of Tourism Research*. 21 (3): 661-669.

_____. 1993. A Framework for Ecotourism Research. *Proc LAWASIA 93*. Colombo.

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่านในการให้คำแนะนำแก่นักแต้วชีวิต

รายชื่อ	ตำแหน่งทางวิชาการ	สถานที่ติดต่อ
ผศ.ดร.ดรรรชนี เอ็มพันธุ์	หัวหน้าภาควิชาอนุรักษ วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน	หัวหน้าภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ffordne@ku.ac.th
ดร.อนุชา เล็กสกุลติก	รองผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)	สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย anucha@tistr.or.th
ผศ.ดร.สุวรรณา ประณีตวตกุล	ประธานสาขาการจัดการ ทรัพยากร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร และสหกรณ์ คณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร และสหกรณ์ คณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน fecoswp@ku.ac.th
ผศ.ดร.นุชนาถ มั่งคั่ง	รองประธานสาขาการจัดการ ทรัพยากร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร และสหกรณ์ คณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร และสหกรณ์ คณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน feconm@ku.ac.th

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

รายชื่อ	ตำแหน่งทางวิชาการ	สถานที่ติดต่อ
ผศ.ดร.กัมปนาท วิจิตรศรีกมล	เลขานุการสาขาการจัดการ ทรัพยากร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ เกษตรและสหกรณ์ คณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร และสหกรณ์ คณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน feconnm@ku.ac.th
ดร.ไกรสร วิริยะ	นักวิชาการป่าไม้ ส่วนควบคุม ไฟฟ้า กรมป่าไม้	ส่วนควบคุมไฟฟ้า กรมป่าไม้ kraisornviriya@hotmail.com
อ.ภาวิณี เฟิงเพชร	อาจารย์ประจำภาควิชา ภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน	ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน fsocpnp@ku.ac.th
นายพงศา ชูแถม	หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์และ จัดการต้นน้ำพะโต๊ะ อำเภอ พะโต๊ะ จังหวัดชุมพร	หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้น น้ำพะโต๊ะ 132 หมู่ 6 ตำบล ปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร phongsachoo@hotmail.com
นายรุ่งโรจน์ ไหมซ้อน	เจ้าหน้าที่หน่วยอนุรักษ์และ จัดการต้นน้ำพะโต๊ะ อำเภอ พะโต๊ะ จังหวัดชุมพร	หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้น น้ำพะโต๊ะ 132 หมู่ 6 ตำบล ปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร rojtonnum@hotmail.com

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

รายชื่อ	ตำแหน่งทางวิชาการ	สถานที่ติดต่อ
นายสุพิทย์ เทวะยูร้ง	เจ้าหน้าที่ประสานงานและ ขับเคลื่อนแผนงานชุมชน หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้น น้ำพะโต๊ะ อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร	หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้น น้ำพะโต๊ะ 132 หมู่ 6 ตำบล ปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร Mont_island@hotmail.com

ภาคผนวก ข

แบบประเมินตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดยชุมชน

แบบประเมินตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โดยชุมชน

โดย

นางสาวรัชนีวรรณ แซ่มไซดี
นิสิตปริญญาโทสาขาการจัดการทรัพยากร
คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำชี้แจง

การสอบถามความคิดเห็นในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร”
ภายใต้การควบคุมของ รศ.ดร.ปัสสีย์ ประสมสินธุ์ และ ผศ.ดร.นภวรรณ สุวานะกาญจน์ พงษ์เขียว
โดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โดยชุมชน เพื่อประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มี
ความสัมพันธ์กับผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวชี้วัดการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศโดยชุมชนแต่ละตัวชี้วัดของท่านในฐานะของผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศโดยชุมชน มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอความ
กรุณาจากท่านในการตอบแบบประเมินพร้อมขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ชื่อผู้ตอบแบบประเมิน.....

ตำแหน่ง.....

ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

e-mail.....

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและแต่ละตัวชี้วัดควรให้ความสำคัญในระดับใด

ระดับความสำคัญ	มากที่สุด	=	5
	มาก	=	4
	ปานกลาง	=	3
	น้อย	=	2
	น้อยที่สุด	=	1

1. ตัวชี้วัดด้านลักษณะพื้นที่	เหมาะสม					ไม่ เหมาะ สม
	ระดับความสำคัญ ของปัจจัย					
	5	4	3	2	1	
1. สภาพธรรมชาติ, ระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและไม่ถูกรบกวนหรือมีการดัดแปลงโดยมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชนหรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน						
2. พื้นที่ที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณโดดเด่น สมุนไพรหรือสัตว์ป่า เป็นต้น						
3. พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนจะเข้าไปดูแลจัดการจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ตามกฎหมาย						
4. อื่นๆ โปรดระบุ.....						
2. ตัวชี้วัดด้านการจัดการ						
1. มีการกำหนดเขตหรือมีการแบ่งพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว						
2. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว						

1. ตัวชี้วัดด้านลักษณะพื้นที่	เหมาะสม					ไม่ เหมาะ สม
	ระดับความสำคัญ ของปัจจัย					
	5	4	3	2	1	
3. มีมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืน เช่น มาตรการกำจัดขยะและการประหยัดพลังงาน						
4. มีมาตรการติดตามตรวจสอบและประเมินผลของผลกระทบ จากกิจกรรมการท่องเที่ยว						
5. มีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยว						
6. มีระบบและวิธีการรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว						
7. อื่นๆ โปรดระบุ.....						
3. ตัวชี้วัดด้านกิจกรรม						
1. กิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อ ต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด (กิจกรรมที่รักษาสภาพแวดล้อม)						
2. กิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยว						
3. กิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้						
4. กิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูนประสบการณ์ ให้นักท่องเที่ยว						
5. กิจกรรมที่ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะโดดเด่นของ พื้นที่เป็นฐาน						
6. อื่นๆ โปรดระบุ.....						
4. ตัวชี้วัดด้านการมีส่วนร่วม						
1. มีการกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิก ชุมชนในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว						

1. ตัวชี้วัดด้านลักษณะพื้นที่	เหมาะสม					ไม่ เหมาะ สม
	ระดับความสำคัญ ของปัจจัย					
	5	4	3	2	1	
2. มีระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างเป็นธรรม						
3. มีระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม						
4. มีองค์การชุมชนรองรับในการดำเนินงานและการจัดการ						
5. มีระบบผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของชุมชน						
6. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีทักษะการบริหารจัดการเบื้องต้น เช่น การติดต่อประสานงาน การจัดระบบนำเที่ยว การจัดการด้านตลาด ด้านการบัญชีและการเงิน						
7. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้และทักษะในการจัดการและแก้ไขปัญหากระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่นๆ จากการท่องเที่ยวได้						
8. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี						
9. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีทักษะด้านการบริการ เช่น วิธีการต้อนรับ การบริการด้านที่พักอาหารและอื่นๆ						
10. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการ (ความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เป็นต้น)						
11. อื่นๆ โปรดระบุ.....						

การศึกษาค้างนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรผู้เชี่ยวชาญแบบการให้ชื่อ (Snowball sampling) ด้วยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญคนแรกเสนอรายชื่อบุคคลที่ควรสรรหามาเป็นผู้เชี่ยวชาญคนถัดไป ดังนั้นจึงขอความกรุณาเสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญคนถัดไป สามารถเสนอได้ตั้งแต่ 1 ท่าน

1. ชื่อ.....
ตำแหน่ง.....
ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน.....
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....
e-mail.....
2. ชื่อ.....
ตำแหน่ง.....
ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน.....
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....
e-mail.....
3. ชื่อ.....
ตำแหน่ง.....
ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน.....
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....
e-mail.....
4. ชื่อ.....
ตำแหน่ง.....
ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน.....
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....
e-mail.....

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามประกอบการสัมมนาประชาชนหมู่ 9 ตำบลปากทรง

อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

ผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อบริการนักท่องเที่ยว (เจ้าของสวนเกษตร 4 ชั้น,สวนผลไม้)

อื่นๆ ระบุ.....

11. หน้าที่/บทบาทภายในองค์กรชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน

ฝ่ายประชาสัมพันธ์และข้อมูล ฝ่ายติดต่อประสานงาน

ฝ่ายบัญชี ฝ่ายบ้านพัก(โฮมสเตย์)

ฝ่ายกิจกรรม สมาชิก

อื่นๆ.....

12. ระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน.....ปี

13. รายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ย.....บาท/ปี

14. กรณีที่อาชีพรองไม่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่านมีรายได้เฉลี่ย.....บาท/ปี

15. ท่านอยากให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนหรือไม่

ไม่ต้องการ เพราะ.....

ต้องการ (ถามต่อข้อ 16)

16. ท่านต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

ไม่ต้องการ

ต้องการ (ถามต่อข้อ 17)

17. หากท่านต้องการเข้ามามีส่วนร่วม คิดว่าจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมใด

เจ้าของบ้าน (โฮมสเตย์) มัคคุเทศน์ท้องถิ่น

ผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อบริการนักท่องเที่ยว (เจ้าของสวนเกษตร 4 ชั้น,สวนผลไม้)

อื่นๆ ระบุ.....

18. ท่านต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอะไรบ้างภายในชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- [] ถนน [] ระบบน้ำใช้
 [] โทรศัพท์ [] ระบบกำจัดขยะ/น้ำเสีย
 [] ที่พัก (โฮมสเตย์) [] ที่จอดรถ
 [] ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว [] อื่นๆ ระบุ.....

19. ระดับความพึงพอใจโดยรวมที่ท่านมีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

- [] มาก [] ปานกลาง [] น้อย [] ปรับปรุง

ข้อเสนอแนะ.....

20. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

ผลกระทบ	มี			ไม่มี
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น				
2. เกิดการพัฒนาหมู่บ้าน				
3. ทำให้เกิดอาชีพเสริม				
4. เกิดความร่วมมือกันทำกิจกรรมในหมู่บ้าน				
5. ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก				
6. ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น				
7. เกิดมลพิษ				
8. ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ				
9. ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง				
10. ไม่มีความปลอดภัยในชุมชน				

ตอนที่ 2 แบบประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในหมู่บ้านคลอง
เรือ จังหวัดชุมพร

2.1 องค์ประกอบด้านพื้นที่

ท่านคิดว่าลักษณะพื้นที่ชุมชนของท่านมีความเหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

รายละเอียด	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)	0 (ไม่มี)
1. ตามความคิดเห็นของท่านสภาพ ธรรมชาติ ระบบนิเวศ หรือวัฒนธรรม ดั้งเดิมของพื้นที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน ของท่านมีความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น มากน้อยเพียงใด						
2. ภายในชุมชนของท่านมีพื้นที่ที่ สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้และให้ ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิง นิเวศแก่นักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด						

2.2 องค์ประกอบด้านการจัดการ

ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในส่วนต่างๆ ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

รายละเอียด	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)	0 (ไม่มี)
1. มีการกำหนดเขตหรือแบ่งพื้นที่ใน การประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว						

รายละเอียด	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)	0 (ไม่มี)
2. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว						
3. มีมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น มาตรการกำจัดขยะและการประหยัดพลังงาน						
4. มีมาตรการติดตามตรวจสอบและประเมินผลของผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว						
5. มีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยว						
6. มีระบบและวิธีรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว						

2.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรม

1. ท่านคิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไปนี้มีโอกาสส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น มากน้อยเพียงใด

รายละเอียด	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)	0 (ไม่มี)
1. การเดินป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ						

รายละเอียด	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)	0 (ไม่มี)
2. การล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ						
3. การพักผ่อนในโฮมสเตย์						
4. การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น ระบบการทำเกษตรปลูกพืช 4 ชั้น						
5. การศึกษาวัฒนธรรมและประเพณี						

2. ท่านคิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไปนี้ สามารถสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด

รายละเอียด	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)	0 (ไม่มี)
1. การเดินป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ						
2. การล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ						
3. การพักผ่อนในโฮมสเตย์						
4. การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น ระบบการทำเกษตรปลูกพืช 4 ชั้น						
5. การศึกษาวัฒนธรรมและประเพณี						

3. ท่านคิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไปนี้ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้หรือไม่ ในระดับใด

กิจกรรม	ความเป็นไปได้ในการดำเนินการ					
	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)	0 (ไม่มี)
1. การเดินป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ						
2. การล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ						
3. การพักผ่อนในโฮมสเตย์						
4. การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น ระบบการทำเกษตรปลูกพืช 4 ชั้น						
5. การศึกษาวัฒนธรรมและประเพณี						

4. ท่านคิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไปนี้สร้างความเพลิดเพลิน ประสพการณ์ให้นักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด

รายละเอียด	5	4	3	2	1	0
	(มากที่สุด)	(มาก)	(ปานกลาง)	(น้อย)	(น้อยที่สุด)	(ไม่มี)
1. การเดินป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ						
2. การล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ						
3. การพักผ่อนในโฮมสเตย์						
4. การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น ระบบการทำเกษตรปลูกพืช 4 ชั้น						
5. การศึกษาวัฒนธรรมและประเพณี						

5. ท่านคิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไปนี้อาศัยลักษณะความเป็นเอกลักษณ์หรือความโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐานในการประกอบกิจกรรมมากน้อยเพียงใด

รายละเอียด	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)	0 (ไม่มี)
1. การเดินป่าศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ						
2. การล่องแพไม้ไผ่ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณป่าธรรมชาติ						
3. การพักผ่อนในโฮมสเตย์						
4. การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น ระบบการทำเกษตรปลูกพืช 4 ชั้น						
5. การศึกษาวัฒนธรรมและประเพณี						

2.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

ท่านคิดว่า สมาชิกในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมและ/หรือมีลักษณะที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนข้อต่อไปนี้อย่างน้อยเพียงใด

รายละเอียดการมีส่วนร่วม	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)	0 (ไม่มี)
1. มีการกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกชุมชนในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว						
2. มีระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างเป็นธรรม						

รายละเอียดการมีส่วนร่วม	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)	0 (ไม่มี)
3. มีระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม						
4. มีองค์การชุมชนรองรับในการดำเนินงานและการจัดการ						
5. มีระบบผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของชุมชน						
6. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีทักษะการบริหารจัดการเบื้องต้น เช่น การติดต่อประสานงาน การจัดระบบนำเที่ยว การจัดการด้านตลาด ด้านการบัญชีและการเงิน						
7. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้และทักษะในการจัดการและแก้ไขผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่นๆ จากการท่องเที่ยวได้						
8. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี						
9. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีทักษะด้านการบริการ เช่น วิธีการต้อนรับ การบริการด้านที่พัก อาหารและอื่นๆ						

รายละเอียดการมีส่วนร่วม	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)	0 (ไม่มี)
10. สมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการ (ความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เป็นต้น)						

ท่านมีข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนของท่านหรือไม่ ถ้ามี โปรดระบุ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ-สกุล	นางสาวรัชนีวรรณ แซ่มไซติ
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2528
สถานที่เกิด	จังหวัดเพชรบูรณ์
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกรตเจสตีส์สะสม 3.12
ประสบการณ์การทำงาน	ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามโครงการความ เปราะบางความยากจนในเอเชียตะวันออกเฉียง ใต้ (DFG 756) ความร่วมมือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยฮาน โนเวอร์ ประเทศเยอรมันนี ระหว่างเดือนเมษายน- มิถุนายน 2551 และเดือนเมษายน-มิถุนายน 2553 ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการประเมินผลการรวมกลุ่ม อุตสาหกรรม (คลัสเตอร์) จำนวน 34 กลุ่ม ระหว่าง เดือนเมษายน-ตุลาคม 2552